

GURUNG

"JADIDLIK ENDI O'LMAYDIGAN HARAKATGA AYLANDI"

Oʻzbekiston Qahramoni, atogli adabiyotshunos, adib va mutarjim Ibrohim G'AFUROV bilan suhbat

- Assalomu alaykum, ustoz. Siz ham zamon, ham ruhiyat nugtayi nazaridan jadid bobolarimizga eng yaqin millat oydinlaridan birisiz. Jadidlik harakati davomchilarini koʻrgansiz, ular bilan birga ishlagansiz, albatta, suhbatida boʻlgansiz. Ayting-chi, jadidlar ozodlik va ma'rifat yo'lidagi kurashlarida nimaning badaliga bu darajada qat'iyat va ishonch bilan fidoyilik ko'rsatishgan?

- Jadidlar haqida, ularning tarixi xususida, dunyoga kelishi, tarqalishi, jahonning katta qismini gʻoyalari, fikrlari, mafkurasi, faoliyati bilan egallashi, oʻziga milliy fikr va gʻoya maydonlarini yaratishi borasida ilk marotaba suhbatlashyapmiz. Jadidlar aynan XX asr va bizning davrimizda, davlatimizda qaddini rostlashi, yer bagʻridan koʻkragini ko'tarib, shoironaroq qilib aytganda, quyoshga qarab yuksalishi tasodif emas. Jadid harakati degan ulugʻ bir ruh egasi dunyo miqyosida nihoyatda katta ogim sifatida igtidorga kelishi bu vagin umumbashariyat tarixida ro'y bergan buyuk hodisalardan biridir. Moziy jadid nomi ostida mafkura, g'oya, mustagillik, ma'rifat, erk uchun kurashlar maydoni yaratilganiga dalolat qiladi. Tariximizning buyukdan buyuk ijtimoiy, siyosiy, falsafiy, hayotiy hodisasi, voqeligi mustabid tuzum tomonidan qanchalar dahshatli quvgʻinlarga uchramasin, qon qaqshatilmasin, ildizlarigacha yoʻqotib yuborishga tish-tirnoq bilan harakat qilinmasin, Prezidentimizning juda katta fikrli tashabbuslari sabab adolat qaror topdi. Jadidona gʻoyalar bugungi kunda ijtimoiy, madaniy, falsafiy tafakkur islohoti harakatlari ichiga oʻzining tub hayotiy kuch-quvvati bilan kirib bormoqda. Ushbu hodisaning tiklanishi, xalqimizga, mamlakatimizga asl mazmun-mohiyati miqyosida toʻkis-tugal qaytarilishi bu davlatimizning o'z tayanch nuqtasini topib, xalq ichida yanada kuch-qudrat kasb etishidan darak beradi. Jadidlik endi oʻlmaydigan harakatga aylandi. Ana shu tarixiy adolatni tiklagani uchun hammamiz qoʻlimizni koʻksimizga qoʻyib, Prezidentimizga tuganmas minnatdorligimizni bildiramiz.

Chunki Yurtboshimiz zamonamizning yetakchi jadidi oʻlaroq mintaqada geosiyosiy islohotlarga bosh bo'lib, bobolarimiz orzu qilgan turkiy davlatlar hamjihatligini tiklayotgan, Markaziy Osiyoni boshqa qit'alar bilan bogʻlayotgan xalqaro miqyosdagi haqiqiy lider sifatida maydonga chiqdi. Shuningdek, Orolbo'yi muammolari, tinchlik va yoshlar, umuman, zamonning muhim sanalgan nimayiki masalasi bo'lsa, ularni asosli tarzda dunyoning eng nufuzli minbarlarida ko'tarib chiqqani, BMT bosh kotibi Antoniu Guterrish ta'biri bilan aytganda, Shavkat Mirziyoyevning mintagadagi koʻprik oʻrnatuvchi tashabbuskor, tinchlik elchisi ekanini yana bir bor amalda isbotladi.

Albatta, bu sa'y-harakatlarni butun dunyo hamjamiyati koʻrib-bilib turibdi, e'tirof etyapti. Yevropaning yuragi sanalgan Fransiyaga rasmiy tashrif

chog'ida mezbon Emmanuel Makron Shavkat Mirziyoyevni "Faxriy legion" ordeni bilan taqdirlashi ham ana shu xalqaro e'tiroflarning navbatdagisidir.

Bu fikrlar davr taqozosi. Yana savo-

lingizga qaytsak. Men 1956-61-yillarda O'zbekiston Milliy universitetining filologiya fakultetida tahsil olganman. Bizga Ozod Sharafiddinov, G'ulom Karimov, Subutoy Dolimov, Shavkat Rahmatullayev, Laziz Qayumov, Natan Mallayev kabi ham pedagog, ham olim, ham jamoat arbobi sifatida yuksak iqtidorli, hech qanday yasama, soxtaligi boʻlmagan odamlar dars bergan, ongimizni ochishgan. Universitetni tugatganimizda ba'zi do'stlarim bilan birga meni Madaniyat vazirligiga ishga joʻnatishdi. U yerda bizni nashriyotlarga taqsimlashdi. Men bilan kursdosh do'stim, shoir To'lqinni Davlat badiiy adabiyot nashriyotiga yuborishdi. Ikki-uch oylik sinov muddati o'tgach, meni muharrir lavozimiga ishga qabul qilishdi. "Navoiy-30"da joylashgan bu nashriyot keng qamrovli, kattakatta yozuvchilar, adiblar, madaniyat namoyandalari ishlaydigan joy edi. U verda Mirtemir aka, Mirkarim Osim, Odil Sharopov, Rustam Komilov, Mirmuhsin, Hakim Nazir, Sulton Akbariy kabi ajoyib odamlar xizmat qilishardi. O'sha yerda men haqiqiy ma'nodagi jadid siyoqli, jadid qiyofali, butun saxti-sumbatidan jadidona nur yogʻilib turadigan odamlarni koʻrishga muyassar boʻldim. Ular bilan birga ishlaganim, ularning goʻlyozmalarini sinchiklab oʻqib, tagriz-

lar yozib, muharrirlik qilganimdan oʻzimdan oʻzim minnatdor boʻlib yuraman. Axir Mirtemir, Ramz Bobojon, Sulton Akbariy, Hamid G'ulom, Qodir Mirmuhamedov, Lola Tojiyeva, Mirziyod Mirzoidovga oʻxshagan kamtar va fidoyi ijodkor noshirlarni o'sha yerda tanidimda. Bu menga hayotning mislsiz tuhfasi

Mirkarim Osim benihoya kamtarligi bilan mehrimizni qozongandi. U doim qisinib, devor yoqalab, yoʻlaklarning chetidan yurardi. Shundanmi kiyimining bir yelkasi doim oqarib yuradigan, ammo eski dunyoni yaxshi biladigan ulkan adib muarrix edi... Ana o'shalar jadidlarni koʻrgan, oʻziyam jadid qiyofali kishilar boʻlgan. Tirik jadidlardan Moʻminjon Muhammadjonov - Toshqinni koʻrgan-

Men dastlab togʻamning kutubxonasida Usmon Nosir, Choʻlpon, Qodiriy kabi jadid namoyandalarining ayrim kitoblarini oʻqiganman. Ularni jadid deyishardi, faqat u paytlar soʻkish va haqorat ohangi sezilib turardi bu soʻzlar zamirida. Yomon soʻkishardi. Eng kamida "xalq dushmani" deb hagorat qilishardi, kamsitishardi. Chunki mustabid sovet mafkurasi sichgon inigacha o'z g'oyalarini qo'rg'oshindek quyib tashlagandi.

(Davomi 3-sahifada).

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining QARORI

RAMAZON HAYITINI **NISHONLASH TO'G'RISIDA**

Yangi Oʻzbekistonda "Inson qadri uchun, inson baxti uchun' degan ezgu gʻoya asosida amalga oshirilayotgan keng koʻlamli islohotlar tufayli xalqimiz farovonligini oshirish, koʻpmillatli jamiyatimizda tinchlik-osoyishtalik, do'stlik va hamjihatlikni mustahkamlash borasidagi ishlar sifat jihatidan yangi bosqichga

Bularning barchasi bagʻrikenglik, saxovat va shukronalik timsoli boʻlgan muborak Ramazon oyini mamlakatimizda tinch-totuv, fayzli va shukuhli muhitda o'tkazishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Buni el-yurtimiz oʻrtasida insonparvarlik, o'zaro hurmat va mehr-oqibat, kam ta'minlangan va ehtiyojmand shaxslar, yordamga muhtoj oilalarga e'tibor va gʻamxoʻrlik koʻrsatish kabi yuksak insoniy fazilatlar ayni kunlarda yanada yaqqol namoyon bo'layotgani ham

Ulugʻ ayyom - muqaddas Ramazon hayitini ana shunday xayrli ishlarni izchil davom ettirgan holda har tomonlama munosib kutib olish, oʻtkazish va uning mohiyatida mujassam bo'lgan ezgu gadriyat va an'analarni keng targ'ib etish magsadida **garor gilaman**:

- 1. Joriy yilda Ramazon hayitining birinchi kuni 30-mart yakshanba kuniga toʻgʻri kelishi haqidagi Oʻzbekiston musulmonlari idorasining axboroti ma'lumot uchun qabul qilinib, mamlakatimizda 2025-yil 30-mart kuni Ramazon hayiti bayrami sifatida keng
- 2. Oʻzbekiston Respublikasi Mehnat kodeksining 208-modda-
- a) ishlanmaydigan bayram kuni hisoblanuvchi Ramazon hayitining birinchi kuni 2025-yilda yakshanba – dam olish kuniga toʻgʻri kelishi munosabati bilan ushbu dam olish kuni 31-mart dushanba kuniga koʻchirilishi;
- b) bunda ishlab chiqarish-texnik va tashkiliy sharoitlar (mavjud uzluksiz ishlab chiqarish, aholiga har kuni xizmat koʻrsatish, navbatchilik asosida ishlash va boshqalar) tufayli ishlanmaydigan bayram kunlari toʻxtatib qoʻyish mumkin boʻlmagan ishlarni bajarishda dam olish kunlari koʻchirilmasligi ma'lumot uchun qabul qilinsin.
- 3. Qoraqalpogʻiston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahri hokimliklari Din ishlari bo'yicha qo'mita, Oʻzbekiston mahallalari uyushmasi, Ijtimoiy himoya milliy agentligi va boshqa hamkor tashkilotlar bilan birgalikda hududlarda Ramazon hayitini xalqimizning milliy an'ana va urf-odatlariga uygʻun holda oʻtkazish boʻyicha tegishli choratadbirlarni amalga oshirsin.

Turizm qoʻmitasi Transport vazirligi bilan birgalikda yurtdoshlarimiz uchun Ramazon hayiti kunlarida mo'tabar ziyoratgohlar va tarixiy qadamjolarga ziyoratlarni tashkil etish maqsadida qulay sharoit va imkoniyatlar yaratsin.

- 4. Oʻzbekiston Milliy teleradiokompaniyasi, Oʻzbekiston Milliy axborot agentligi va boshqa ommaviy axborot vositalariga Ramazon hayitini nishonlash bilan bogʻliq tadbirlarni keng yoritish tavsiya etilsin.
- 5. Mazkur qarorning ijrosini nazorat qilish Oʻzbekiston Respublikasi Bosh vaziri A.N.Aripov va Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining maslahatchisi R.Q.Davletov zimmasiga yuk-

O'zbekiston Respublikasi

Sh.MIRZIYOYEV

Toshkent shahri, 2025-yil 26-mart

TAASSUROT

BEHBUDIY IZDOSHLARI GERMANIYADA

Prezidentimizning "Turkiston jadidlik harakati asoschisi, atoqli adib va jamoat arbobi, noshir va pedagog Mahmudxoʻja Behbudiy tavalludining 150 yilligini keng nishonlash toʻgʻrisida"gi tarixiy <mark>qarori qabul qil</mark>ingach, nafaqat yurtimizda, <mark>balki qardosh v</mark>a yondosh davlatlarda ham umumbashariyatning yorqin siymosi boʻlgan ulugʻ bobomiz ijodini tadqiq va targʻib etish borasida ilmiy anjumanlar, davra suhbatlari muntazam oʻtkazib kelinyapti.

Yaqinda Germaniyadagi elchixonamizda millat faxri, "Turkiston jadidlik harakatining boniysi" (Begali Qosimov ta'rifi) sanalgan fidoyi siymoga bagʻishlangan madaniy-ma'rifiy tadbir hamda Germaniyadagi o'zbek talabalari uyushmasining rasmiy ochilish marosimi

Gyote diyorida oʻzbek tilini oʻrganayotgan nemis yoshlari, oʻzbekistonlik talabalar hamda 'Jadidlar izidan" respublika tanlovida g'olib boʻlgan maktab oʻquvchilaridan iborat delegatsiya

- Behbudiyning boy merosini oʻrganish va uning gʻoyalarini yoshlar orasida targʻib qilish bugungi kun uchun juda muhim, - dedi O'zbekistonning Germaniyadagi Favqulodda va Muxtor elchisi Dilshod Ahadov. - Bu kabi tadbirlar tariximiz va milliy qadriyatlarimizga hurmat tuygʻularini oshiradi. Yurtimizdan kelgan "Jadidlar izidan" tanlovi gʻoliblarini erishgan yutuqlari bilan tabriklay turib, bu avlod ma'rifatparvar jadidlarimizning munosib vorislari boʻlib yetishishiga umid bogʻladik.

Elchi janoblari Oʻzbekiston talabalari uyushmasi haqida ham alohida toʻxtalib, elchixona bu yoshlar tashkilotini har tomonlama qoʻllab-quvvatlashini ma'lum qildi. Mazkur uyushma nemis diyoridagi ilmtalab yoshlarni birlashtirish, bu yerga oʻqishga kelayotgan tolibi ilmlarga yordam koʻrsatish hamda nemis xalqini millatimiz madaniyati, san'ati va hayoti bilan tanishtirishni oʻz oldiga maqsad qilib qoʻyganini

Biz ushbu tadbir ishtirokchilarini suhbatga chor-

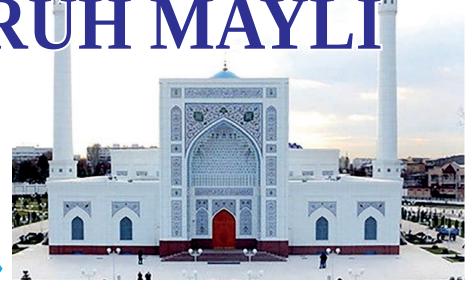
(Davomi 6-sahifada).

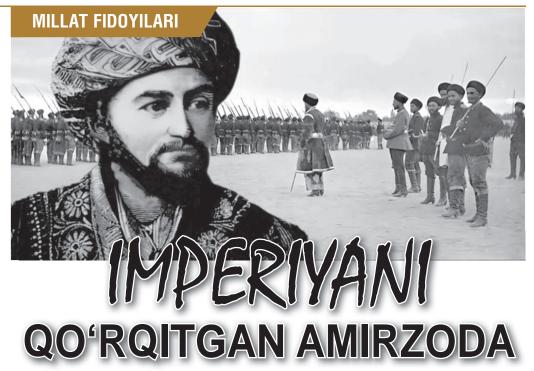
RAMAZON SABOQLARI

JISM VARUH MAYLI Barchaga ayonki, adabiyot din emas, din ham adabiyot <mark>emas. Lek</mark>in musulmon xalqlari adabiyotini dindan ayri tasavvur qilib boʻlmaydi. Islom ta'limoti o'tmishda so'z san'ati uchun ma'naviy asos edi. Buni barcha mumtoz shoir-u adiblarimiz, xususan, Alisher Navoiy ijodi ham yaqqol isbotlab turibdi.

Davrning oʻzi Navoiyga islomning targʻibotchisi boʻlish vazifasini yuklagan edi, desak, xato bo'lmas. Shoir "Siroj ul-muslimin" ("Musulmonlar chirog'i") asarining yozilishiga turtki bo'lgan ba'zi bir sabablarni aytib oʻtadi.

(Davomi 3-sahifada).

"KATTA O'YIN" GIRDOBIDA

XIX asrda dunyo xaritasidagi chegaralar o'zgarib, ayrim davlatlarning hududlari hukmron imperiyalar o'rtasida "talash" boʻldi. Bu davrga kelib serhosil yerlari va yerosti boyliklariga ega Turkiston oʻlkasiga ikki qudratli imperiya - Angliya va Rossiya ko'z tika boshladi. Ikki o'rtadagi raqobat esa tarixda "Katta o'yin" nomi bilan mashhur. Afsuski, mintaqadagi hukmron doiralar - xonlar, amirlar bu xavfni oldindan koʻra olmadilar. Garchi qattiqqoʻlligi va shafqatsizligi bilan nom qoldirgan boʻlsada, Buxoro amirlari orasida Nasrulloxon shayboniy hukmdor Abdullaxon II davridagi kabi markazlashgan davlat tuzishga intildi. Ammo bu maqsadini roʻyobga chiqara olmadi. Undan soʻng taxt boshiga kelgan Muzaffar tez orada uzogni koʻra olmaydigan hukmdor ekanligini koʻrsatdi.

"MEN BIR JAHD QILSAM, MASKOVGACHA BORAMAN!"

Said Abdumalikxon (tarixga Katta toʻra nomi bilan kirgan) mang'itlar sulolasi vakili Muzaffarning toʻngʻich farzandi edi. Katta to'ra Muzaffarning Zumrad ismli xotinidan tugʻilgan boʻlib, bu ayol afgʻon amirining qizi edi. Shahzoda 12 yoshida Karmanaga hokim etib tayinlanadi. Keyin esa G'uzorga yuboriladi.

Shahzoda faoliyati kam oʻrganilgan. Rus tarixchilarining aksari bu boradagi tarixni xolis yoritmagan. Unga "isyonchi o'g'il" tamg'asini bosib, yirik ozodlik harakatini ahamiyatsiz qilib koʻrsatgan. Mustaqillik yillarida bir qator olimlar bu mavzuni oʻrganib, xolis tahlil qildilar. Shu oʻrinda tarixchi olim Abror Odilovning Abdumalikxon faoliyatini o'rganishdagi tadqiqoti muhim ahamiyat kasb etadi.

(Davomi 7-sahifada).

YURAKDA POKLANISH, IDROKDA UYGʻONISH

Jadid

Inson soʻzining lugʻaviy ma'nosi unutuvchi, esdan chiqaruvchidir. Togʻlar yemirilib, qum barxanlariga aylandi, dengizlar qurib, sahroga doʻndi, ming-minglab porloq yulduzlar fursati kelib soʻndi. Ammo inson oʻz fitratidagi unutuvchanlik xislatiga sodiq qoldi. Balki shu boisdir, bani basharni asl Vatanimiz – jannatga olib boruvchi yoʻl e'tiqod, ezgulik va toʻgʻrilik ekanini eslatib turmoq uchun bir yuz yigirma toʻrt ming yalavoch yuborilgan. Balki shu boisdir, osmonlar-u togʻlar koʻtarolmagan omonat yukini inson oʻz zimmasiga olgan.

Yaqin oʻtmishda oʻz davlatimizdagi majlis-yigʻinlarda boshqa tilda gapirib, hujjatlarimizni ham oʻzga lisonda yuritishga majbur boʻlganimizni bugungi avlodga aytsak, ishonmasligi tayin. Til bilmagan mushtipar onalarimiz poyezdga chipta olish uchun ham biror bilagʻonga iltimos qilganlari hozir choʻpchak boʻlib tuyuladi. Ramazon oyini munosib kutib olish, hayit bayramini keng nishonlashga doir davlat rahbarining maxsus farmoni chiqishi xayrli an'anaga aylandi. Holbuki, qirq-ellik yil oldin roʻza tutish u yoqda tursin, shunchaki fotihaga qoʻl ochgani uchun siyosiy rahbarlar jazoga mustahiq etilgani katta avlodning yodidan oʻchgani yoʻq.

"Berilgan ne'matlarga shukrona keltirish, ne'matning ziyoda boʻlishiga sabab boʻladi, noshukrlik esa boridan ham mahrum etadi", deydi Mavlono Jaloliddin Rumiy. Yangi zamonda, inchunin, diniy sohada bahramand boʻlayotganimiz erkinlik, kengchiliklarni sanab adogʻiga yetolmaysan kishi. Kechagina umra safariga borish uchun yillab navbat poylagan yurtdoshlarimiz, bugun istagan paytlarida muqaddas yerlarga safar qilib, ibodat amallarini emin-erkin ado etib kelmoqdalar. Yaqin yillargacha taroveh namozlariga qo'shni davlatlardan qorilar jalb etilar edi. Bugun esa yurtimiz masjidlarida oʻzimizda tarbiya topgan murattab qorilar ishtirokida xatmi Qur'onlar o'tkazilmoqda. Xorijiy davlatlar soʻroviga koʻra oʻzbekistonlik qorilar hatto yaqin-yiroq o'lkalarda xatmi Qur'on o'tkazib bermoqda. Mamlakatimizning biror goʻshasida obod boʻlmagan ziyoratgoh qolmadi hisob. Har yili yuz minglab musulmonlar yurtimizga kelib, buxoriylar-u xorazmiylar, termiziylar-u fargʻoniylarning qadamjolarini ziyorat qilib, muqaddas qadamjolar fayzidan bahramand boʻlmoqda. Quvonarlisi shuki, kechagina tarixiy meros talashgan qoʻshni qardoshlarimiz, davlatimiz olib borayotgan birdamlik va yakdillik siyosati tufayli tariximiz ham, bugunimiz va kelajagimiz ham mushtarak ekanini anglab yetmoqda.

Hammaning koʻnglini topmoq amrimahol ekan. Tan olish kerak, afsuski, oramizda mamlakatimizda olib borilayotgan dunyoviylik siyosatini notoʻgʻri tushunib, dahriylik tamgʻasini yopishtirmoqchi boʻlayotganlar ham, e'tiqod erkinligiga mutaassiblik toʻnini kiydirishga urinayotganlar ham bor. Ana shunday yanglish qarashdagi zamondoshlarimiz kuni kecha muhtaram

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev mezbonligida Koʻksaroy qarorgohida oʻtkazilgan iftorlik marosimini koʻrdilarmikan? Oʻsha kuni respublikamizda rasman roʻyxatdan oʻtgan oʻn olti diniy konfessiya rahbarlarining bir dasturxon atrofida jamuljam boʻlgani ayb muqaddas dinda emas, balki ayrim dindorlarning mahdud tushunchasida ekanini yana bir karra tasdiqladi.

Hazrat Navoiyning mashhur bayti bor:

Kimki bir koʻngli buzugʻning xotirin shod aylagay, Oncha borkim, Ka'ba vayron boʻlsa, obod aylagay. Davlatimiz rahbari iftorlik marosimidagi nutqida ijtimoiy soha boʻyicha qoʻlga kiritilgan natijalar xususida ayrim raqamlarni keltirdi. Oʻtgan yilning oʻzida muhtoj oilalarga 16 trillion soʻmlik moddiy yordam va nafaqalar berilibdi. Demak, yoʻqchilik sabab muammolar girdobida qolgan minglab koʻngillarga shodlik ulashilgan, Yaratganning nazargohi boʻlgan qalblar obod qilingan. Inson qadri, inson baxti aslida shu emasmi?..

Oylarning sultoni Ramazon — ruhiy poklanish, ma'naviy tozarish fursatidir. Bu yil moʻminmusulmonlar intiqib kutgan muqaddas oy koʻklam fasli bilan, ming oydan afzal Qadr kechasi esa yasharish va yangilanish ayyomi — Navroʻzi olam bilan deyarli bir vaqtga toʻgʻri kelganida ham ramziy ma'no bor. Bu hol mamlakatimizda milliy va diniy qadriyatlar uygʻun ravishda rivojlanayotganiga ishora goʻyo. Bahoriy kayfiyat, yaratish ishtiyoqi, ruhiy bardamlik, koʻngillarning birdamligi — barcha-barchasi yurtdoshlarimizning qalbi va ongidagi uygʻonish, poklanish ehtiyojiga javob boʻlmoqda.

Bugun kechagi muvaffaqiyat bilan yashab boʻlmaydi. Hayotning oʻzi oldimizga yangi-yangi marralar, yangi vazifalarni qoʻymoqda. Bu vazifalarni oʻz vaqtida va sifatli bajarmoq, qoʻyilgan yuksak marralarni zabt etmoq uchun esa pok niyat, ezgu amal, yaxshi soʻz va ma'rifatga muhabbat lozim.

Davlatimiz rahbari oʻz nutqida tariqatning ulugʻ peshvosi Bahouddin Naqshbandning "Qoʻling mehnatda, diling Allohda boʻlsin", degan oʻgitini yodga olib oʻtdi. Biz oriflar sultoni Junayd Bagʻdodiydan bir hikmatni zikr etmoqchimiz.

Bagʻdodiy hazratlaridan "Birgina duongiz qabul boʻlishini bilsangiz, kimni duo qilardingiz?" deb soʻrashibdi. "Zamon sultonining ishiga rivoj tilab duo qilardim. Zero, sultonning ishi oʻnglansa, raiyatning ishi ham oʻnglanur", deb javob beribdi oriflar orifi.

Bu yilgi Qadr kechasi oʻzgacha fayz-u shukuh bilan oʻtdi. 1700 dan ziyod masjidlarimizda xatmonalar boʻldi. Nuroniy otaxonlarimiz, yurtimizdagi jamiki moʻminmusulmonlar muhtaram Prezidentimizga mustahkam sogʻliq, uzoq umr hamda xayrli ishlariga baraka tilab duolar qildilar. Sidqidildan qilingan duolar mustajob boʻlgusi, inshoolloh!

Olimjon DAVLATOV, Ijtimoiy-ma'naviy tadqiqotlar instituti direktori, filologiya fanlari boʻyicha falsafa doktori

ONAJONIM - TABIAT

Ilgari har bir hovlida <mark>ota-bobo</mark>lar farzandlari, nevaralariga atab tuproqqa koʻchat qadashgan. Nihollar tobora chuqur tomir yoyib, kun sayin baquvvat dovdaraxtga aylanib borarkan, bu rivoj ota-bobomizga oʻzgacha surur bagʻishlasa, farzandga oilaning ertasi, tayanchi sifatida zimmasidagi ulkan mas'uliyatni anglatib turgan. Agar oilada o'g'il farzand tug'ilsa, hovli chekkasiga yaxshi niyatda yigirma tup terak koʻchati ekilar, ular kun kelib yigit voyaga yetganda uyli-vatanli boʻlishida asqotardi. Shular haqida xayol surar ekanman, "Otangning tol <mark>ekkani – o</mark>ʻziga nom ekkani" naqli beixtiyor esga kelaverdi. Naqadar haq gap!

jonga ora kiradi. Kuzag-u ayozda yaproq toʻkib yalangʻochlanishiga qaramay, havoni chang-gʻubordan himoyalashda davom etadi.

Daraxt ekish atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim oʻzgarishiga qarshi kurashishda eng samarali usullardan biri boʻlib, bu borada jahonda koʻplab an'anaviy yirik loyihalar mavjud. Afrikada 2007-yildan boshlab yoʻlga qoʻyilgan "Buyuk yashil devor" ("Great Green Wall"), Xitoyda 1978-yildan beri izchil amalga oshirib kelinayotgan "Three-North Shelterbelt Program", Efiopiyadagi "Yashil meros" ("Green Legacy"), Braziliyaning Amazon o'rmonlarini tiklashga qaratilgan "Trillion daraxt" ("Trillion Trees") loyihalarini eng muvaffaqiyatli tashabbuslar sifatida e'tirof etish mumkin.

etiladi. Shundan soʻng shahar hokimiyati qoʻshimcha 1500 yevro ajratadi. Boshqa sarf-xarajatlar bilan qoʻshib hisoblaganda bir daraxt ekish va uni parvarishlash 2800 yevroga tushadi. Shuningdek, shaharning ayrim joylarida nikohdan oʻtayotgan yoshlar maxsus ajratilgan hududlarga borib, daraxt ekishadi. Bu an'ana yangi oila, mehr-muhabbat ramzi sifatida yuksak qadrlanadi.

Butun dunyoda iqlim oʻzgarishi global muammoga aylanib borayotgan bir paytda bu xavf biz yashab turgan makonni ham chetlab oʻtmasligi kunday ravshan. Taassufki, soʻnggi paytlarda turli qurilishlar va boshqa sabablar bilan "yashil doʻstlarimiz" ildiziga bolta urayotganlar toifasini ham uchratdik.

MEVASINI TATIRSAN!

O'zi, daraxt ekib, bog' yaratish - bizga bobomeros. Tarix sahifalarini varaqlasak, bogʻlar asnosida "o'ziga nom ekib ketgan" buyuk ajdodlarimiz shaxsi, ezgu qadriyatlari bilan yuzlashamiz. Sohibgiron Amir Temur yaratgan bog'-rog'lar hammamizga ma'lum: "Bog'i Behisht", "Bog'i Baland", "Bogʻi Dilkusho", "Bogʻi Maydon" "Bog'i Nav", "Bog'i Shamol", "Bog'i Zog'on", "Bog'i Chinor", "Bog'i Naqshi Jahon"... Ular bizga yaxshidan bogʻ qolishi hikmatini mudom urgʻulab turadi. "Temur tuzuklari"dan mana bu qayd esa Sohibqiron bobomizning yaratuvchanlik salohiyatidan darak: "Hamishalig' ta'kid etur edim: xon bo'lsang-da bog' yarat, gadoy bo'lsang-da bog' yarat bir kunmas-bir kun mevasini tatirsen..."

Eslayman, bolalik damlarimda har to'rt-besh hovlining birida, albatta, tut daraxti bo'lar, shoxlari tarvaqaylab paxsabo'y o'sib ketar, tutpishar palla boʻyimiz yetmagan joylarini tom ustida o'tirib terib olardik. Bola boʻlib bizga qorin g'ami muhimroq, ularning hovli etagiga ekilgani u qadar qiziq emasdi. Keyinchalik bildimki, tutning imoratga yaqin ekilishi suvni bugʻlatib, devorlar zax tortishining oldini olarkan. Teran fikrli otabobolarimiz daraxtlarni shunchaki havasga ekmagani, balki bu xayrli ishning-da tagzamirida ilm yotganini anglab, ajdodlar zakovatiga tahsin aytasan kishi.

Daraxt va butalar havodagi changni hamda kasallik qoʻzgʻovchi bakteriyalarni kamaytiradi. Atrofda yashillik qancha koʻp boʻlsa, kislorod almashinuvi va havoni tozalash imkoni shuncha oshadi. Qolaversa, daraxtlar shahar shovqinini ham qiyadi, jaziramada salqinlik berib

Xususan, Afrikadagi "Great Green Wall" loyihasidan koʻzlangan bosh maqsad Sahroyi Kabir choʻlining kengayishini toʻxtatishdan iborat. Loyihaga koʻra, 8 ming kilometr uzunlikda yashil hudud yaratish maqsad qilingan. Ushbu tashabbusda qit'adagi 20 ga yaqin davlat bevosita ishtirok etadi. Loyiha natijasida tuproq eroziyasining oldi olinib, millionlab odam ish bilan ta'minlanayotir.

Xitoy tajribasi ham muvaffaqiyat qozongan loyihalar safidaligi xalqaro miqyosda e'tirof etilmoqda. "Three-North Shelterbelt Program" dunyodagi eng katta oʻrmonlashtirish dasturlaridan biri sanaladi. Ushbu loyiha Gʻoʻbi sahrosining kengayishini sekinlashtirishni nazarda tutadi. Dastur doirasida millionlab gektar maydonga daraxt ekilgan. Bu esa tuproq unumdorligini tiklash va mahalliy ekotizimni barqarorlashtirishga yordam bermoqda.

Efiopiyaning "Yashil meros" tashabbusi esa oʻziga xos jahon rekordi bilan mashhur — 2019-yili loyiha doirasida bir kun ichida 350 million tup daraxt ekilgan. Bu loyiha hududda qurgʻoqchilik xavfini kamaytirish, yer unumdorligini oshirish va suv resurslarini yaxshilashga qaratilgani bilan ahamiyatlidir.

Bordi-yu, Germaniyaga yoʻlingiz tushsa, soʻlim va quyuq daraxt-zorlardan qadamingiz uzilmaydi. Tabiiyki, ularni parvarishlash juda katta mablagʻ, vaqt va kuch talab etadi. Shu bois mamlakatning deyarli har bir shahrida "Yashil koʻngillilar" jamiyati faol ishlaydi. Misol tariqasida Kyoln shahrini olaylik. Bu yerda fuqarolar "Kyoln uchun 1000 daraxt" tashabbusi doirasida koʻchat ekishga homiylik qilishi mumkin. Buning uchun 1200 yevro miqdorida xayriya qilish talab

Bunday holatlar keng jamoatchilik, xalqaro va mahalliy ekofaollar tomonidan e'tibor markaziga olinib, qonuniy yechimlar taklif etish darajasigacha koʻtarildi. Shu tariga tuprogning unumdor gatlamini saqlab qolish va yashil hududlarni asrash maqsadida endilikda 2025yil 1-iyuldan boshlab koʻpqavatli uylar massivlaridagi tuproq va yashil qoplamali umumiy foydalanishdagi hududlarni oʻzboshimchalik bilan betonlashtirganlik, qurilma va konstruksiyalarni o'rnatganlik uchun javobgarlik choralari kuchaytirilishi belgilandi.

Davlat rahbarimiz tashabbusi bilan amalga oshirilayotgan "Yashil makon" umummilliy loyihasi esa yurtimizda ekologik vaziyatni yanada yaxshilash, iqlim oʻzgarishlariga milliy yechim sifatida taqdim etilgan ezgu tashabbus oʻlaroq umummilliy harakatga aylanib ulgurdi.

Ushbu loyiha doirasida belgilangan vazifalar, jumladan, 200 million tup daraxt va butalar ekish, "Soyali sayr koʻchalari" tarmogʻini yaratish, Orol dengizi tubida 100 ming gektar "yashil maydon" barpo etish va Orolbo'yi mintaqasidagi o'rmonzorlarni 2,1 million gektarga, o'rmon bilan qoplangan maydonlarni 4,1 million gektarga yetkazish va muhofaza qilinadigan tabiiy hududlarni 14,5 foizgacha kengaytirish - bularning barchasi hududlarni obodonlashtirish, ekologik jihatdan qulay va farovon muhitni yanada yaxshilashga xizmat

qilishi shubhasiz.
Qamrov ham aytib turibdi, "Yashil makon" bir yillik tadbir emas, kelajak uchun davomli harakatdir. Ushbu umummilliy loyiha shaharlarimiz, mahallalarimizga oʻzgacha fayz bagʻishlovchi yangi yashil hududlar barpo etilishiga turtki berishi bilan birga, yurtimiz iqlimini moʻtadil saqlash, tabiatni asrash, aholi salomatligini yaxshilash, pirovardida xalqimiz farovonligini ta'minlashda yuksak ahamiyat kasb

Xayrullo GʻAFFOROV, Oliy Majlis Qonunchilik palatasining Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari qoʻmitasi raisi

Dunyo har qanday insonning ehtiyojlarini qondirish uchun yetarlicha katta, lekin insonning ochkoʻzligini qondirish uchun juda kichik.

Mahatma GANDI

66.

Boshlanishi 1-sahifada.

– Xalq ham shunga ishongan-da?

 Ishongan. Koʻpchilik koʻr-koʻrona ishongan. Jadidlar xalqning ichida boʻlgan. Xalqdan oʻzini tortib hech kim jadid bo'lgan emas. Mirkarim Osimning goʻzal tarixiy hikoyalarini oʻqisangiz, boshingizni koʻtarolmay qolasiz. Navoiy, Forobiy, Ibn Sino, Beruniy xususida, yoʻqolish darajasiga kelgan qanchadan qancha buyuk tarixiy namoyandalarimiz haqida ham tarixiy, ham hayotiy, ham insoniy, ham ilmiy - olimlik nuqtayi nazaridan eng baland nuqtalarda asarlar yozib, tiriltirgan odamlar edi ular. Asl jadidlik shu! Xalq taqdiri uchun qaygʻurish shu!

Bir keksa adib va muallim haqida gapirib bermoqchiman. Moʻminjon Muhammadjonov toʻgʻrisida. U Toshqin degan taxallus bilan yozardi. Oybek, Gʻafur Gʻulom bilan, ilk jadidlar bilan ham birga ishlagan. 1926-yilda xotiralar asosida "Turmush urinishlari" degan goʻzal bir kitob yozgan. XX asr boshlaridagi Markaziy Osiyo, xususan, oʻzbek xalqi hayotini haqqoniyati, samimiyati bilan rost yoritib bergan. Haliyam oʻqisangiz, oʻsha davrning voqealari, odamlari, jadid namoyandalari-yu boshqa turli siyosiy, ijtimoiy, diniy tashkilotlar vakillarining ham siymolari Moʻminjon Muhammadjonovning qalami ostida nihoyatda tirik gavdalanadi. Oybek domla ham keyinchalik "Ulug' yo'l" degan e'tiborli roman yozganlar. Ana oʻsha yerda jadidlarning hayoti juda goʻzal yombi haqqoniyat bilan ifodalangan. Gap-soʻzlari, fikrlari, oʻylashlari, falsafasi, kurashchanligi va kurashda boʻynini kundaga qoʻyganligi shunday yaqqol koʻzga tashlanib turadi. Moʻminjon Muhammadjonov -Toshqin bilan nashriyotda ishlayotgan paytlarim tanishganman. O'shanda meni mumtoz adabiyot, folklor, grim-tatar adabiyoti, adabiy tangid, adabiyotshunoslik sohalari bo'yicha bo'lim mudiri qilib qoʻyishgandi. Qarib, munkillab qolgan Mo'minjon Muhammadjonov qo'llarida eskirib ketgan qalin papka solingan xalta bilan kirib kelgandi xonaga. Diqqatimni tortgani - kiyimlari eski, lekin juda ozoda edi. O'zlarini tanitdilar: "Yangi ishga kelibsiz, oʻgʻlim, tanishgani keldim", dedilar. Haligi xaltani ochib, papkadan "Nayzangul" deb qalamda yozilgan qoʻlyozmani chiqardi. "Mana shu ro'monni, Ibrohimjon, sizga olib keldim. Oʻqing, agar ma'qul boʻlsa, chiqarsangiz, oʻquvchilar ham maza qilardi", dedi. Qoʻlyozmani olib qolib, 10-15 kunda oʻqib chiqdim. Xalq latifalari usulida yozilgan, hayot hodisalari, kolliziyalari, zo'ravonliklarini ko'rib, esidan og'ib qolgan Nayzangul degan odamning obrazini yaratibdi. Olomon ichida masxarabozlik qilib, qo'llarida kashkullar bilan doim "Nayzangul-o, Nayzangul" deb takrorlab yuradigan darvesh-galandarlar boʻlardi yuz yil avvallari, deb eshitganmiz. Insonni ganchalar zo'ravonlik ostida xor-u zor gilib, esidan ayirishgani, hushini olib, taqdirini barbod qilishgani haqida ekan roman. Koʻrishganimizda "Yaxshi yozilibdi, rejaga qo'yamiz, rahbarlarga yetkazaman. Faqat ozroq qisqartirishga toʻgʻri keladi. Sizga bir oy vaqt bersak, bir koʻrib, oʻzimga qaytarib olib kelib bersangiz", dedim va koʻzimga tashlangan ayrim juz'iy nuqsonlarini ko'rsatdim.

Keyin bilsam, u kishi katta shoir, jamoat arbobi, tahririyatlarda ishlagan, yuzlab maqolalar chiqargan ziyoli domla ekanlar. Qoʻlyozmani olib ketdi, shu-shu qaytib kelmadi. Demak... o'tib ketgan. Surishtirdim, hech gayerdan daragi topilmadi. Roman ham yoʻq. Hozirgacha topilmagan "Nayzangul"... Avlodlari ham yoʻq ekan. Uyini ham topolmadim. Eski Joʻva, Sagʻbon atrofida bo'lsa kerak, deb o'ylardim, lekin u tomonlarda ham domlani hech kim koʻrmagan boʻlib chiqdi.

"JADIDLIK ENDI O'LMAYDIGAN HARAKATGA AYLANDI"

Men shunday sharqshunos domla Laziz Azizzoda bilan ham tanishganman o'sha kezlar. Yigirma yildan ortiq surgunda yurgan. Tarixi

- Buyuk shaxsning oʻzi davr qolipiga sigʻishi giyin. Lekin jamiyatda yuzlab fenomenlar paydo bo'lgandan keyin yo jamiyat ular bilan murosa qilishi, yo ularni yoʻq qilishi kerak. Shu mulohaza oʻrinlimi?

- Bu tazyiq-ta'qiblarga asoslangan jarayonlar boshqa xalqlarda ham sodir boʻlgan. Yevropa, Germaniya, Fransiyada shunday voqealar kuzatilgan. Biz hali jadidlar harakatining teran mohiyatiga kirib bormadik. Bu ozodlik harakati namoyandalarini fransuz inqilobchilariga oʻxshatish mumkin.

Fransuz inqilobining beshta buyuk prinsipi boʻlgan, shuni qattiq ushlashgan. Xuddi "Jadid" gazetasida "Tilda, fikrda, ishda birlik" shiori boʻlgani singari. Bu juda ulugʻ gap. Ismoil Gʻasprali Yevropa, Turkiya, Misrni borib koʻrganidan keyin romanlar yozgan. Bu ma'rifiy asarlar orqali jamiyat hayotiga ham erk, inqilob gʻoyalari yopirilib kirib kelavergan. Shu gʻoyalar ta'sirida jadidlar ilm-u ulamo, olim hamda ixtirochi boʻlgan, kashfiyotchiga aylangan.

Jadidlarning ixtirolari deganda Ahmadjon Shukriy yodga keladi, u ham Berlinga borib oʻqigan yoshlardan boʻlgan. Maryam Sultonmurodova, Xayriniso Majidxonova bilan birga oʻqigan. Shu odamning taqdiri ham juda qiziq, men hayratga tushib yuraman. U Haydelbergda oʻqigan olim va adib edi. Ahmadjon Shukriy "Choʻlpon Choʻlpondir" degan magola yozgan. Qarang, fikriy ixtiro bu ham. Choʻlpon ijodini shu maqolada Shekspirning sonetlari bilan muqoyasa qilgan. Shukriy 20-21 yoshli yigitcha boʻlgan u paytda. Tasavvur qilyapsizmi, Shekspir bilan Choʻlponni qiyoslash uchun qancha Yevropa ilmlarini, Gyoteni, Volterni bilishi kerak. Yoʻqsa bunday yozolmasdi. Mana, ixtiro. Bu odam Husayn Jovidning "Shayx San'on" tragediyasini Fitratning "Hind ixtilochilari" asari bilan soʻzma-soʻz solishtirib chiqqan. Ixtiromi,

yoʻqmi? Shundan ajoyib bir ijtimoiy-badiiy xulosalar, adabiy uslublarga doir nazariy fikrlar yozib

Nima uchun turkiy jadid adabiyoti namoyandalari chet el hayotiga daxldor voqealarni yoritgan, tarixiy hodisalarni qalamga ola boshlagan? Buni men bir misol tariqasida aytayotganim boisi, juda yosh boʻlishiga qaramasdan Majidxonova, Sultonmurodova, Shukriylar avlodi haqiqiy ma'noda adabiyotda, san'atda, ilmda ixtirolarga, kashfiyotlarga intilgan. Gazetada jadid kashfiyotchiligi, jadid ruhi degan mavzu koʻtarilishi kerak. Haqiqatda ular kashfiyotchi boʻlgan. Jadidlar adabiyotdan ijtimoiy ovoz chiqib turishini xohlagan jiddiy shaxslar edi. Buni Rauf Parfiga oʻxshagan zamondoshlarimiz ilg'ab olgan va shu g'oyalar yuragida, ijodlarida ko'karishini jon-jahdi bilan istagan, shu yo'ldan qaytmagan.

- Kitoblaringizning birida o'qigandim, bolaligingizni eslaganingizda amakilaringiz novvoy bo'lishganini yozgansiz. Ko'zimning oldida turibdi o'sha tasvirlar: Siz tomosha qilyapsiz, ulardan biri chaqqonlik bilan xampadan xamir uzib, tirsaklari bilan zuvalaga ishlov beryapti... O'sha paytlar, ya'ni 50-yillarda oddiy xalq vakillari jadidlarni bilisharmidi yo unutganmidi? Jadidlar haqida suhbatlar boʻlganmi?

- Otam rahmatli Qodiriy bilan tengdosh boʻlganlar. Aytib berishardi, milliy harbiy kuchlar tuziladigan boʻlganda Abdulla Qodiriy yosh yigit boʻlgan, otam ham Qodiriylar bilan Samarqand darvoza tomonlarda birga xizmat qilgan ekan. Lekin qoʻlimda hech qanday hujjat boʻlmagani uchun bu haqda biror narsa deyolmayman.

- Tahririyatimizda eskishaharlik Husan degan yigit ishlaydi. U bir kitob olib keldi. "O'tkan kunlar"ning uchinchi bo'limi alohida bo'lib chiqqan 25-yilgi nashr. Qatag'on yillarida kitobni chordoqqa berkitib, suvab tashlashgan ekan. Xalq oʻzi sevgan kitoblarini ehtiyot qilib, saqlab qoʻygan-da. "Nayzangul"

romani haqida gazetamizda e'lon bersak. Topilsa, koshki... Oʻzi matbuotning vazifasi kashshoflik, degan gap bor-ku.

- Bale, haq gapni aytdingiz. "Jadid"da qishloq xoʻjaligi vaziri, katta olim, akademik Ibrohim Abdurahmonov bilan suhbatingizni oʻqidim. Mana shu suhbatda u juda koʻp fikrlarni oʻrtaga tashlagan. Savollarga ham jahonning eng zo'r olimlari kabi yuksak professional nuqtayi nazardan javob bergan. Sun'iy intellekt haqida ham juda chuqur nazariy masalalarni oʻrgangan ekan. "Bizning olimlar shu kunlarda sun'iy intellekt, genomika, seleksiya sohalarida olib borayotgan ishlari faqat Oʻzbekistonga emas, butun dunyoga katta foyda keltiryapti", degan gapni aytgan. Bu oson gap emas. Olim odam qoʻlida aniq faktlar boʻlmasa, gapirmaydi. Bular haqiqiy ma'noda o'sha Fitratlarning, Cho'lponlarning, Qodiriylarning milliy gʻoyalarini oʻzlashtirgan. Oʻzbekiston xalqi yaqin yillar ichida shu odamlar sabab nihoyatda katta samarali natijalarga erishadi. Mana shunday odamlar jadidlarning an'analari va milliy gʻoyalarining, oʻsha kurashlarining natijalari sifatida maydonga kirib kelyapti. Jadidlarning bir oʻlmaydigan xususiyati – ular boshlagan ishlarning davomiyligi va hech qachon tugamasligidir.

 Nazarimda hamma zamonaning oʻz jadidlari bordek. Boshqacharoq nom bilan bo'lsa ham, masalan, Ozod Sharafiddinov, Shuhrat, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov timsolida davom etgan bu silsila.

 Bular juda koʻp. Asqad Muxtor, Omon Matjon, O'tkir Hoshimov, Shukur Xolmirzayev kabi peshqadam yozuvchilarimiz ham yuragida, asarlarida milliy gʻoyalar gurkirab turgan odamlar edi. Mana, Abdurahmonovni gapiryapmiz, bitta emas-ku ular, to'g'rimi? Yana qancha Abdurahmonovlar bor biz bilmagan.

 Bir suhbatimizda oʻsha olimimiz sun'iy intellektning axloqiy jihatlari to'g'risida qayg'urib gapirib qoldi. Agar haqiqatanam tizim qo'ldan chiqib ketsa, sun'iy idrok vaqti kelib kinolardagidek halokatlar keltirib chiqarishi mumkinmi, deb so'radim. "Bo'lishi mumkin, bu real. Shuning uchun sun'iy intellektga haqiqiy oʻzbekning yuragini qoʻyish kerak", dedi u. Boya Erkin Vohidovni esladik. U kishi Sizning yoshlik doʻstingiz boʻlgan. Qahramon shoirimizning tabiatida kiborlik bilan birga o'ta kamtarlik, yuksak madaniyat va sabr-bardosh, iroda va shijoat, insof va hamiyat uyg'un edi. "Chekkaga surilib" qolgan paytlarida ham biror marta nolimadi. Erkin akadagi daryodillikni bir maqolangizda juda chiroyli ta'riflagansiz. Erkin akadagi shu iroda, shu madaniyat o'sha jadidlardan o'tib kelyaptimikan?

- Kelyapti, toʻgʻridan toʻgʻri kelyapti. Erkin akam koʻp suhbatlarida Alixontoʻra Sogʻuniyni tilga olardilar. Sogʻuniy domla sharq madaniyati, islomshunosligi, Qur'on va hadis ilmini juda chuqur oʻzlashtirgan alloma edi. Erkin akam dastlabki gʻazallarini yozib togʻalari orqali Alixontoʻra Sogʻuniyga oʻqitganlarida u kishi ustozlik qilib, yoʻl-yoʻriq koʻrsatgan ekan. Shu-shu, domla Erkin Vohidov ijodini muttasil, izchil sur'atda kuzatib borganiga guvohmiz. Qanday qilib Alixonto'rani ustoz degan shoirni jadid g'oyalarining faol davomchisi, izdoshi deb ayta olmaymiz? Erkin Vohidovga bularning hammasi salaflardan meros boʻlib oʻtgan.

Jadid gʻoyalarini tashigan yozuvchilarimiz, olimlarimiz va arboblarimizning hammasi ma'lum ma'noda jadid maktabining tarbiyalanuvchisi, shogirdi komili bo'lgan. Ba'zi birlari buni oshkora tan olmagan boʻlsalar ham. Bu millatning yuragidan o'tib kelayotgan va hech qachon oʻlmaydigan munavvar tuygʻu.

20-yillarda Germaniyaga o'qishga borgan ilk yoshlar urugʻchilik, agronomlik, suv xoʻjaligi bo'yicha juda katta ixtirolar qilishgan. Odam qoyil qoladi. Shularning nomi biron yerda aytilmagan, yo ko'ksiga medal taqib qo'yilmagan. Balki, Mirkarim Osimga yoki Toshqinga oʻxshab koʻrinmas odam boʻlib yashashga harakat qilishgan. Yoʻqsa, Usmon-u Shokirlardek xorzor, surgun boʻlib, qamoqxonalarda chiritib yuborishardi. Mana, o'shalar ham agronom bo'lsayam, urug'shunos, seleksioner, suvchilik sohasi ustasi boʻlsayam millatimiz gullari, jadidlari edi. Chunki g'oyalar bir nom bilan atalmasligi mumkin, lekin ularning mohiyati yagona. Demak, bir yarim asr narida boshlangan jadid gʻoyalari siz bilan biz suhbatlashib turgan davrgacha davom etib kelyapti. Har xil shaklda, lekin bardavom Millat taqdiri shuni taqozo etadi...

- Suhbatimiz boshida Prezidentimizning bugungi islohotlari jahon miqyosida e'tirof etilayotganini esladingiz. Turkistonlik jadidlarning maqsadi istiqlol va birdamlik bo'lgani haqida ham koʻp gapirilyapti. Aslida bu maqsadlarning ro'yobiga qarshilik ko'rsatuvchi, hamjihatlik g'oyasining amalga oshishiga toʻsqinlik qiluvchi tashqi kuchlar har doim bo'lganini unutmaslik kerak, menimcha...

 Fikringizga qoʻshilaman, Iqboljon. Tashqi ta'sir hamma vaqt bo'lgan. Davlatimiz rahbari yuksak siyosiy iroda ko'rsatib, jadid bobolarimiz orzu qilgan ishlarni davom ettirayotir. Hayot ruhoniyatiga singdirayotir. Mana, mart oyi oxirida Xoʻjand shahrida boʻlajak uch tomonlama uchrashuv ham ana shu xalqchil islohotlarning amaliy ifodasidir. Qo'shni-qardosh ellarning birdamligi, chegaralardagi nizoli hududlar xususida hamjihatlikda yakuniy qarorning qabul qilinishi, eng avvalo, ulugʻ ne'mat - tinchlikning barqarorligini, qolaversa, mintaqa salohiyati bilan birga, uning kuch-qudratini-da mustahkamlaydi. Bu esa o'z navbatida Markaziy Osiyo, xususan, Yangi Oʻzbekistonning rivojlanish bosqichida yangi ufqlarni ochadi. Ular bari jadidlar orzu

- Rahmat, ustoz. Siz bilan suhbatimizni hali ko'p davom ettiramiz. Ulug' ayyom kunlari Sizga minglab mushtariylar nomidan kuchquvvat, tani sihatlik va toshqin ilhom tilaymiz.

Suhbatdosh: Iqbol MIRZO

Ushbu QR-kodni skaner qilib suhbatni video shaklda

Boshlanishi 1-sahifada.

Temuriy hukmdor Husayn Mirzoning yaqinlaridan bir nuktadon kishi: "Navoiy she'rlarida oshiqlig-u mayparastlikni bisyor kuylab, islom-u din uyiga koʻp gʻavgʻo soldi-da", qabilida fikr bildiradi. Albatta, Navoiy asarlarida may ramziy timsol, ishq esa Allohga oshiqlik ekani ayon. Biroq endi shoir din uyini obod aylaydigan, ya'ni islom asoslarini tushuntirib beradigan bir asar yozishni koʻngliga tugadi.

Ammo goh u, goh bu tashvish bilan boʻlib, orzulagani bu asarni bitishga hech fursat topolmaydi. Yillar oʻtib, shoir oltmishga yaqinlashgan bir mahalda Samarqanddan Hirotga bir mo'tabar zot tashrif buyuradi. Navoiy ham uning ziyoratiga boradi. Mehmon Navoiyga oʻzining piri boʻlmish Xoja Ahror Ubaydulloh Valiyning yillar burun u haqda aytgan: "Alisherbek koʻp yaxshi nazmlar bitdi, lekin bevosita din targ'ibiga oid bir asar yozish ham undan lozim edi", degan omonat gapini yetkazadi.

Allaqachon bu dunyoni tark etib ketgan ulugʻ pirning bu tilaklari shoirga ruh baxsh etadi. U oʻsha zahotiyoq "Siroj ul-muslimin"ni yozish uchun qalam yoʻnadi...

"Siroj ul-muslimin"da ro'za haqida maxsus ikki

fasl bor. "Islomning to'rtunchi ruknikim, ro'zadur, sharh etmak" deb atalgan faslda ro'zaning tartibqoidalari bayon qilingan. Masalan, onaga bolasi uchun non chaynash ravo ekani aytiladi.

Yana "Favt boʻlgʻan (ya'ni buzilgan - S. O.) roʻza evazi va kafforati" faslida ro'zani buzib qo'yish "ayb"i yetmish miskinga taom tortish yo oltmish kun ro'za tutib berish yoxud Tangri yoʻlida bir bandani ozod qilish bilan yuviladi, deyilgan.

Bu Navoiyning sof diniy ruhdagi asarida keltirilgan roʻza ta'rifidir. Garchi shoirning badiiy asarlarida, eslatib oʻtilganidek, ishq va uning ramziy timsoli sanalmish may koʻproq kuylangan boʻlsada, goh toʻgʻridan toʻgʻri, gohida esa vosita bilan islom qoidalari, jumladan, ro'za targ'ibiga ham duch

Bu xususiyat "Xamsa"da ham uchraydi.

"Hayrat ul-abror"ning ikkinchi maqolati ayni shu islom arkoni, ya'ni besh farz – iymon, namoz, zakot, ro'za va haj haqida.

Albatta, bir yilda bir oy roʻza tutish – avvalo, me'dani bo'sh qo'yish:

Me'dani xoliliq ila qil to'lo,

Necha xalo anda safodin malo. Lekin, shoir nazdida, roʻza faqat jism masalasigina

emas. Uning uch sharti bor. Birinchisi, sahardan to kun botgunga qadar yebichmogdan tiyilish.

Ikkinchisi, badandagi har bir a'zoga shariat yo'li bilan ro'za buyurish:

Soyiri a'zog'a xalal yetmamak, Shar' xilofig'a shuru' etmamak.

Har biri o'z shug'lig'a zohid bo'lub,

Man'i xilof ichra mujohid bo'lub.

Bormag'ay-u ko'rmagay-u tutmag'ay, Aytmagay, eshitmagay-u yutmag'ay.

Uchinchisi, koʻngilni pok tutish: Lekin uchunchisi budurkim, koʻngul, Chunki erur mahbiti anvori kull.

Pok-u ravonbaxsh havosi aning, Jilvagahi fayz fazosi aning.

Chunki koʻngil – ilohiy sirlar xazinasi, shohiy chehra, ya'ni Alloh jamolini aks ettiruvchi oyina hisoblanadi:

Maxzani asrori ilohiy ham – ul, Oyinayi chehrayi shohiy ham - ul.

Shuning uchun bu koʻzguni turli xayollar zangidan tozalash, shunday asrash kerakki, unda faqat do'st, ya'ni Allohgina aks etsin, undan boshqa narsaning naqshi koʻrinmasin:

Daf' qilib zangi xayolotni, Asramoq ul nav' bu mir'otni,

Kim anga juz do'st zuhur etmagay, Balki aning g'ayri xutur etmagay.

"Farhod va Shirin"ning Sulton Husayn Mirzoning oʻgʻli Abulfavoris Shohgʻarib Bahodirga pand-u nasihat tarzida bitilgan 53-bobida shoh bo'lish uchun ilm egallash ta'kidlanadi. Navoiy nazdida, shoh har qanday ilmni oʻrganishi kerak. Biroq din ilmiga kelganda, uni asosiy manzil aylasin. Chunki bu – asl ilm:

Guzar qil har necha ilm o'lsa hosil, Chu din ilmig'a yetsang, ayla manzil.

Shah uldurkim, shiori ilmi dindur, Nedinkim ilmi din ilm ul-yaqindur.

JISM VA RUH MAYLI

Din ilmini egallaganingdan keyin, boshqa fanlarni xoh oʻrgan, xoh oʻrganma, deydi Navoiy. Lekin, deb davom etadi shoir, tib ilmining ham kishiga kerak joyi

Va lekin tibbu hikmat ham erur xoʻb Ki sihhatdur kishi jismida matlub.

Axir tani sogʻ boʻlmasa, toʻshakdan bosh koʻtarmasa, bu odam Tangri amrlarini qanday qilib ado etsin, nechuk ro'za tutsin, ne yanglig' sajdaga bosh egsin? Yoxud ogʻziga paxta bilan suv tomizib turilgan bo'lsa, u odam qanday qilib ro'za tutsin:

Qay-u jismeki oning sihhati yoʻq, Qilurg'a Tengri amrin quvvati yo'q.

Birovkim paxta birla su(v)ni yutqay, O'zung dekim, ne yanglig' ro'za tutqay?!

Netib qilgʻay safodin sajdaye fosh, To'shakdin ulki olmas lahzaye bosh.

Bobokalonimiz chahoryorlardan biri - Muhammad alayhissalomning kuyovlari boʻlmish hazrati Alining hikmatli soʻzlari jamlangan nasriy "Nasr ul-laoliy" kitobidan she'rga solib tarjima qilgan "Nazm uljavohir" toʻplamidagi ruboiylarida roʻza bilan bevosita

yo bilvosita bogʻliq koʻp va xoʻb nasihatlar bayon etadi. Hazrati Ali va Navoiylar nazdida, qorin hamisha kishiga dushman, u bilan do'st bo'lmaslik kerak:

Har kimgaki ko'p taom yemak fandur, Bilgilki, najosatqa tani maskandur.

Qorning bila do'st bo'lmasang ahsandur, Nevchunki, er o'g'lig'a qorin dushmandur.

Gap shundaki, toʻqlikning ma'naviy ziyoni bor. U

kishi koʻnglini gattiq qiladi: Ko'p to'ma yer el arosidin ixroj o'l, Savm ahli aro bosh qoʻy-u sohibtoj oʻl.

Kim qalbi raqiq erur, anga muhtoj oʻl, Toʻqluq chu koʻngulni qatiq aylar, och oʻl.

Koʻp ovqat yegandan keyin kishining lohas, demakki, beparvo boʻlishini zamonaviy tibbiyot ilmi ham tasdiqlaydi. Chunki bunda tananing butun kuchi ovqatni hazm qilishga ketadi. Qorin toʻq mahali kuchli jismoniy mehnat qilish ham, jiddiy aqliy faoliyat ham qiyin kechadi. Butun diqqati me'daning ishlashiga qaratilgan tana miyaga yetarli miqdorda ozuqa, ya'ni qon yetkazib berolmaydi. Lohaslik - ana shundan. Beparvolig-u befarqlik esa koʻngli qattiqlikning oʻzginasi. Shuning uchun ham Alloh yiliga bir oy ro'za buyurgan. Ota-bobolarimiz buning qadrini baland tutgan. Roʻzadan ruhga

soflik, badanga esa salomatlik kelishi aniq: Doim tut o'zungga ro'zaning mehnatini, Kim ruhqa yetkurur safo davlatini,

Sihhat tilasang, qilgʻil aning niyatini, Kim roʻzada qoʻydilar badan sihhatini.

> Sultonmurod OLIM, filologiya fanlari doktori

Zulfiya QUROLBOY qizi

2025-yil 28-mart

🕤 u dunyoda faqat ikkisi bor edi. Xuddiki Momo Havo bilan Odam Ato kabi. Va yana bahor bor edi. Bahor oʻzi bilan birga baxtni, shodlig-u muhabbatni olib kelgandi.

Oxirgi nafasgacha birga boʻlamiz!.. Kaftlarida turgan yuraklarini bir-birlariga

tutadi.

 Bu senga. - Bu sizga.

Momo Havo bilan Odam Ato bir-birini qanday suygan bo'lsa, ular ham shundav suyishardi va ardoqlashardi bir-birlarini.

Keyin haqiqiy hayot boshlandi. Uy-roʻzgʻor, oshxona-tomorqa, ogʻilxona va paxta terimi... Tirikchilik tashvishi har kuni yangidan boshlanadigan voqeaga oʻxshaydi. Kecha ham

shu tashvish, bugun ham, hatto ertaga ham... Eri erta bahor kunlari boʻzga oʻrogʻlik nimadir olib keldi.

Juvon hayron.

- Ko'chat, - dedi eri uning savolchan nigohlariga javoban. – Anor koʻchati. Noyob turi ekan. Kelasi yili hosil beradi. Hovlimizga ekib qoʻyaman.

Keyin hovlining qumoq tuproqli, nami yetarli bir burchiga koʻchatni sugib goʻydi.

- Anor yozda gullaydi, kuzda meva tugib yetilib pishadi. Ana o'shanda mevalaridan mazza qilib toʻyib-toʻyib yeysan. Qara, shoxlarida tikanak kam. Shirin anorda shunaqa boʻlarkan. Kelasi yilgacha senam boshqorong'i bo'lib qolarsan, a?..

Eri oʻzi bilmagan holda u bilan anorning qismatini birlashtirib qoʻydi...

Bu shunchaki daraxt emas, balki ishq daraxti edi.

Kechalari erining ishdan kelishini kutarkan, mitti koʻchatning nafasini, kun sayin barg chiqarganini, shoxchalari tarvaqaylab atrofga yoyilayotganini eshitib yotardi.

Koʻchatning boʻyi choʻzilib, shoxlari tikanakli boʻlib qoldi.

Har kuni yuragi hapriqqancha uni kuzatardi. Salsabil bulogʻidan toʻyib suv ichayotganday, daraxt po'stlog'ining rangi bilinar-bilinmas oʻzgara boshladi. Jigarrang shoxlarda nimyashil novdalar nish urayotgandi.

Hademay ularda nozik jajjigina yashil yaproqlar yoziladi. Barglari mayda, nashtar-

Gulg'unchalarning yengil nafas olishlari eshitila boshladi.

Hademay ular orasidan to'p-to'p qizil g'unchalar ochiladi!

Ayolning anor yegisi keldi. Bu xabarni eshitgan kuni eri bozordan anor koʻtarib keldi. Bir dunyo. OI, istaganingcha ye. Ammo... ayolning koʻngli bogʻdagi anor mevasini tilayotgandi.

- Mening bahorim keldi, sening yozing qachon keladi?

 Yozga maktub yubordim. Kelar hademay... Devordagi soat uni shoshirgani kabi u ham daraxtni shoshirdi. Bo'la qol! Mevalaringni tuga gol! Koʻnglim fagat sening mevalaringni tusayapti. Shunday tusayaptiki...

Quvonchning umri qisqa boʻldi. Qornidagi homilaning ham. Olti oylik boʻlganida nobud boʻldi.

 Ogʻir narsa koʻtargansan, – deya yozgʻirdi eri uni yupatish oʻrniga.

Qaynona boʻlmish tarafini olgan boʻlib chandib qoʻydi.

 Voy, nimaga kelinga zarda qilasan? Bu uyda ogʻir koʻtaradigan qanday yuk bor? Men bilan singillaringdan boshqa!

Qaynona boʻlmish hali juda qarib ketmagan, anchagina dali-g'uli ham, xuddi ming qo'yli boyning xotiniday kerilib, sallona-sallona yuradi, lekin basharasi uzoq vaqt oftob yuzini koʻrmagan soʻlgʻin olxoʻrini eslatadi.

Ikkala qaynsingil ham o'ttizga yaqinlashib qolgan, ammo ikkisi ham nega sochlari to kilayotgani haqida oʻylab ham koʻrmaydigan laqma xotin misol beg'am edilar.

Butoq shoxlarida kurtak nish urib, mayinmayin yaproqchalar uch berib qoldi. Hademay g'unchalar bo'rtib gul ochadi...

 Hoy kurtaklar, tezroq ochiling... Hoy g'unchalar, jilmaying tezroq... Bahorim, mening bahorim, tezroq kelsang-chi...

Nihoyat... Anor gullariga sovchilar – kapalaklar, asalarilar kela boshladi. Kun bo'yi butoqning boshidan gʻoʻngʻillash arimaydi.

Tunda shoxlarda tunab qolgan shabada uygʻonib, qip-qizil gulgʻunchalarni allalay boshlaydi.

Tongda quyoshning oppoq nurlari gulbarglarning yuzini silaydi.

Novdalardagi dasta-dasta gullar kundan kun koʻpaygandan koʻpayib qulf ura boshladi. Lolarang gullar baxtdan koʻzlari namlangan

juvon kabi suluvdan suluv edi. Ikki yil o'tib juvon yana homilador bo'ldi. Ammo... bunisi ham turmadi.

Anor butog'i ham har yili qiyg'os gullaydiyu... mevasidan darak yoʻq.

Daraxt yupanchga muhtoj boladay ingraydi. Tun bo'yi devorlar nimagadir zirillaydi.

Uyi yonida har kuni qoʻshni bolalar koptok surishadi. Qiy-chuv avjiga chiqadi. Yigʻlagani kim, kulgani kim...

Gʻamginlik bir qoʻshiq kabi lablariga qoʻndi. Soʻng koʻzlariga... yuzlariga...

Tinchlan, yurak. Nechun buncha notinch tepasan? Nimaga va qayerga oshiqasan? Hali oldimizda imkonimiz moʻl-ku, kutamiz, kutamiz va yana kutamiz... Bizga atalgan mitti qushchalar hali uyguda. Ularning uygʻonishini kutmaymizmi?.. Mitti qushchalar uchib keladi. Axir bejiz tushlarimga kirmayotgandir... Kutamiz, dilim, kutamiz, sukunatga gʻarq boʻlib...

- O'ksinma, anorginam. Bu dunyo umidli dunyo. Kelasi yil ikkalamiz ham boshqorong'i boʻlamiz, xudo xohlasa!..

Biroq juvon hadeganda boshqorong'i boʻlavermadi.

Bahor ketidan bahorlar o'tdi hamki, xushxabar qanot yozavermadi.

Nihoyat juvon homilador boʻldi yana... va... yana tuproqqa topshirdi...

 Ajrashaylik... – dedi kunlarning birida eriga azbaroyi yaxshilik tilaganidan. - Anavi anorniyam kesib tashlang!

 Men shunday noyob anorga ega insonman. Shunday boʻlgach, nega uni kesib tashlarkanman! - deb javob berdi eri.

Juvonning mehri iyidi eriga, ammo uning aybsiz ekanini biladigan odamday dadil javob berganidan ajablandi.

Shunga qaramay, umidini uzmadi. Tushlarida belanchak koʻraverdi, koʻraverdi... Xuddi anor qiygʻos gullagani kabi u ham homilador boʻlaverdi, boʻlaverdi... Xazon boʻlgan gullarni yigʻib olib tandirga tashlashdi. Uning nargis koʻzli gullarini esa... tuproqqa...

chidardi.

Xuddi begona inga kirib qolgan qushday his qila boshladi o'zini...

Dam-badam yuragi uvishib butaga tikilib, uning shoxlariga diqqat bilan razm soladi.

– Menga oʻxshab sen ham mushtoqmisan? Nazarida, daraxt go'yo osmon sari qo'l choʻzib, iltijo qilayotganga oʻxshardi – bamisoli bahorning kelishiga muntazirday.

- Bahorim, kela qolsang-chi! Ey g'unchalar, tezroq jilmayinglar...

Hamma narsa koʻziga belanchakka oʻxshab koʻrinadi. Hatto shamol koʻtarilganda daraxt soyalari ham xuddi belanchakdek tebranayotganday tuyuladi.

Havo dim. G'ir etgan epkin yo'q. Tun undan hatto shabadani ham darigʻ tutadi. Qaynoq hovur nafasini qaytaradi. Uning esa butun vujudi titraydi, xuddi sovqotayotganday.

Tez bo'l, tez bo'l, shoshil! Jimir-jimir qilayotgan yulduzlar orasidan kimdir mo'ralab turganday juvon osmonga qarab nola qila boshladi: Nega mening ikkala qo'lim ham, bag'rim ham bo'm-bo'sh?... Sabrimni, sabotimni sinamoqchimisan?

Yulduzlar orasidan moʻralab turgan zot quloqlarini bekitib, oʻzini panaga olganday, birdan osmon qorayib ketdi. Jimir-jimir qilayotgan yulduzlar koʻrinmay qoldi. Zum oʻtib momoqaldiroq qaldiradi. Chaqmoq chaqdi, ammo uning bagʻrida ziyodan asar yoʻq edi. Bu zimistonda etni junjiktiruvchi nimadir borday. Tongda yigʻi ovozidan uygʻondi.

Deraza ortida kimdir xoʻrsingancha achchiqachchiq yigʻlardi. Keyin uzoqlashayotgan qadam saslari...

O'rnidan turib derazani ochdi.

Koʻcha boshida uning bahori yashil etaklarini sudragancha behol ketib borardi... Baxtga toʻymagan, baxti yarim bahor...

Eshik taqilladi.

Ostonada mayin jilmayib yoz turardi:

– Koʻchimni tushiraveraymi?

Hovli katta edi. Endi butun ko'ch-ko'roni bilan joylashib olgan yozning ertaklari boshlangan: erta-yu kech bir zum tinim yoʻq. Roʻzgʻor yumushlari, dala, tomorqa va paxta... go'yo azal mashshog'i har kuni bitta kuyni chalayotganday!

Dugonalari unga ochiqdan ochiq havas qilishardi. Sening ering o'rnida bizniki bo'lganidami... allaqachon javobimni berardi yo ustimga xotin olardi!

Dugonalarining tillaridan uchayotgan soʻzlar samimiy edi, ammo uning yuragiga anor tikaniday sanchilardi.

Darvoqe, eri chindan ham koʻngli daryo odam... yoʻq, yoʻq, ummon! U shunday bir ummonki, oldida eng katta daryo ham kichik bir irmoqdek gap.

Eriga daxldor nima boʻlsa, hammasi unga yoqardi. Hatto dastro'moli ham. Dunyoda erkak zoti koʻp, ammo eri uning uchun bittagina, yagona edi.

Kunlar bir-biriga tutqich bermay o'tar, devordagi osma soat asta-sekinlik bilan sezdirmay uning umrini yamlamay yutardi.

Qaynonasi oʻzini yetti yot begonaday tuta boshladi. Qaynsingillari undan ham oshib tushardi. Hatto hol-ahvol soʻraganlarida ham nafaslaridan sovuq ufurib turardi. Ular hozircha ochiq gapirmagan boʻlsalar-da, oʻzgargan muomalalari zamirida nimalar yashirinligini payqash qiyin emasdi. Juvon hammasiga

Juvon ularning govoq-tumshuqlari osilganini sezmaganday roʻzgʻor ishlariga unnab ketadi. Ovqat qiladi, idish-tovoq yuvadi...

Oilasidagilar kechki ovqatni yeb-ichib, uxlashga yotganlarida yolg'iz o'tirib ovqatlanadi. To shungacha qorni ochganini sezmaydi, ovqat haqida oʻylamaydi ham. Keyin xonasiga kirib toʻshakka choʻziladi. Ammo darrov uxlay olmaydi. Erini kutadi. Soat ikki bo'ladi, keyin uch... Eridan darak yo'q.

Allamahalda eri shirakayf tebrangancha uyga kirib keladi.

Xuddi hozirgina sartaroshxonadan chiqqanday sochi yaxshilab taralgan. Koʻrinishi sokin. Yuzi... goʻyo ichidan allaqanday chiroq yoritib turganday nurli. Ammo qarashlarida allaqanday o'ychanlik borday. Ichida allanechuk qaldiroq bor-u zo'r berib o'zini beparvo koʻrsatishga urinsa ham, oʻsha nimadir qaldirab ketadiganday... ehtiyotkorona boqardi.

Shuncha koʻrgiliklarga qaramasdan eri baxtli koʻrinardi. Shubhali tarzda baxtli. Goʻyo hayotida hech qanday kemtiklik yoʻqday. Lekin ayol eridan hech gachon shubhalanishga oʻziga ixtiyor bermasdi. U kutyapti. U umidli odam. Bu dunyodan shunday oʻtishimizga u ishonmaydi. Axir...

Baribir eridagi nimadir sergaklantirardi. Hayot mantig'i shundaymikin: sen g'amdan

dilxun bo'lasan, boshqalar esa mamnun... Shunday boʻlsa-da, kun boʻyi yaxshi kayfiyatiga gʻubor qoʻndirmay yuradi. Biroq qaynona bo'lmish va qizlari xuddi til biriktirganday nuqul uning joniga tegishadi. Juvon bezillab qolgan yuragini hovuchlab yurardi.

Kuzda... bexosdan ayolning qoʻlida ushlab turgan yuragi tushib ketdi.

- Bu bexosiyat mevasiz daraxt qachongacha so'ppayib turadi? Birov uning mevasini yeb baraka topmasa... O'tin bo'lishdan boshqaga yaramaydi. Hoziroq chopib tashla! – deb buyurdi qaynona boʻlmish oʻgʻliga.

Qaynsingillar onaning gapini ma'qullashdi. Buni foydasidan zarari koʻp. Toʻkilgan gullari hovlini ivirsitib yuboryapti.

Eri koʻz ostidan unga qaradi. Boltaga qoʻl choʻzmadi.

 Qoʻying, shugina oʻsaversin. Uning borligi koʻzimni, koʻnglimni yashnatadi. Dunyodagi hech bir daraxt yoki butoq u bilan tenglasholmaydi!..

Qaynona bo'lmish zarda bilan nari ketdi.

- Irimi shunday-ku... He gʻalcha!.. Yaxshilik yoqmagan!.. Tavba... Bu xotinlarni jannatning oʻrtasiga oʻtqazib qoʻysang ham rozi boʻlmaydi, - dedi u xuddiki oʻzi ayol qavmiga yot bir narsaday.

Keyin xonasiga kirib eshikni taraqlatib yopdi.

Juvon qaynonasi aytganiday "irimi"ga boʻlsa-da anorga ozor yetishini istamasdi. Axir bu... kasal xotinga endi keraging yoʻq deyish bilan baravar emasmi?

Birozdan keyin qaynsingilning kichigi kelib akasini onasi yoʻqlayotganini aytdi.

Eri "tergov" ga chaqirilgandi.

Keyingi safar g'irt mast erining o'zi boltani qoʻliga olib anorning oldiga yugurib bordi-da, daraxt tanasini zarb bilan tepa ketdi.

- Bexosiyat! O'tin bo'lishdan boshqaga yaramaydi! Soʻppayib turgandan koʻra oʻtin boʻlgani yaxshi... Hoziroq chopib tashlayman! Hammasi jonga tegdi! Jonga tegdi!..

G'azab eriniki edi, ammo so'zlar qaynona boʻlmishniki...

Tepki zarbidan daraxt tanasi zirillab ketdi, anchagacha dir-dir titrab turdi. Goʻyo oʻksinibo'ksinib yig'layotganday...

Kutilmaganda qaynona boʻlmish va qaynsingillar dod solgancha eriga yopishdilar.

- Daraxtda ne gunoh? Nega unga zahringni sochasan? - deya oʻgʻlining qoʻlidan boltani tortib olarkan gaynona boʻlmish juvon tomonga qarab qoʻydi. - Sabr qil, meva berib qolar!

Keyin bexosdan kulib yuborib, oʻgʻliga tanbeh berdi.

- Ha, qiligʻing qursin... Odamni qoʻrqitib yubording-ku!

Qaynona boʻlmishga qoʻshilib qaynsingillar ham kulishadi. Hammalarining yuzida tabassum va kulgi, goʻyo hozirgina boʻlib oʻtgan dilxiralik yuz bermaganday...

Goʻyoki bu safar ham "irimi"ni qilishdi. Ammo juvon qaynona boʻlmishning oʻtkir nigohlaridan "Koʻrdingmi istasam oʻgʻlimni ne koʻyga solishimni? Men bilan oʻynasha koʻrma!" degan ma'noni uqdi.

Jumboq bu odamlar. Yuz yil bir uyda yashasang-da, bu jumboqni yecholmaysan... Qaynona boʻlmish ham, qaynsingillar ham

indamay uyga kirib ketishdi. Mening bahorim tugayapti. Sening ham yozing tugadimi?

Sovchi kutaverib anor gullari ham sargʻaydi. Kuzning sariq koʻylagi kabi orzular ham, umidlar ham sargʻaydi.

Xazon hidi anqirdi...

Tengqurlari avval sunnat to'y qilishdi. Keyinroq borib ularni kelin to'yga, giz oshiga taklif qiladigan boʻlishdi. Eri doʻstlarining hech birining to'yidan qolmasdi. Kerak bo'lsa, gamishdan bel bogʻlab xizmat qilardi. Lekin biror marta koʻngli oʻksib, mahzun tortib kelmagan. Hamisha bahor quyoshiday iljayib turar, yuz-koʻzlari baxtiyorlikdan chaqnardi. "Meni oʻylab oʻzini shunday koʻrsatyapti. Aslida buning ham ichi to'la tutun!" Eri uning uchun mehr-muhabbat va sadogat timsoliga aylanib borardi.

Juvon tugʻish yoshidan oʻtgandi. Ammo hamon tushlarida belanchak ko'raveradi, koʻraveradi... Anor daraxti ham har yili qiygʻos gullayveradi, gullayveradi... Xazon boʻlgan gullarni yigʻib olib tandirga tashlashadi. U esa... ikki qoʻli bir tepa boʻlgancha qolaveradi.

Koʻp narsalar unchalik bilinmagan, sezilmagan ekan. Mana endi ayon boʻlyaptiki...

Hamma hamon erini yaxshi odam derdi. Ammo ayol... endilar oʻsha yaxshi odamning nigohlarida boʻrining yovuzligini koʻradigan boʻlib qoldi. Erining osilgan baqbaqasi va shishib ketgan koʻz ostlari uzum tokda zardobi chakillab mis togʻoraga tomib turadigan suzma xaltani esga solardi. Chak-chak... chik-chak...

Anor shoxlarida esa son-sanoqsiz alvon gullar bamisoli gulxanday qip-qizil nur sochadi. Go'yo yer bilan osmon birlashib ketganday borliq shafaqrangga bo'yalgandi. Anor daraxti sehrli gullari bilan unga

mag'rur va tik qarab turardi. Ma'sum gullar endi ayolning yurak-bag'rini

tilka-pora qilardi.

Birdan ayolning koʻzlari kattalashdi. Anorning olovrang shoxlari aro imillagan bir o'rgimchak to'r to'qirdi. Go'yo uning borligidan, to'r to'qiyotganidan boshqalar bexabarday oʻrgimchak sokinlik va xotirjamlik bilan oʻz ishini davom ettirardi.

Seskandi. Umidsizlik toʻlqini yuziga urildi. Yoqasi tor kelib qolganday yuragi siqildi.

Shu kuni ilk bor erining g'udda boylab, yog' bosgan boʻyniga ijirgʻanib qaradi. Eri buni sezdi, ammo parvo qilmadi.

Tengqurlari avval aqiqa qilishdi, soʻngroq nevaralarning sunnat to'yi harakatiga tushishdi. Ayolning silliq peshonasiga dangasaning

dastxatiday – aji-buji ajinlar tushdi. Asta-sekin erining unga boʻlgan qiziqishi aylanardi.

susayayotganini sezib qoldi. Anorni-ku butkul unutgandi. Gohi mahallari kun bo'yi uyda bo'lsa-da, anor haqida so'ramasdi, ayol atay gap ochganida eshitishni ham istamasdi. Goʻyo oʻzi olib kelib ekkan butoq bu olamda bo'lmaganday...

Bora-bora ayolning soʻzi, xatti-harakati jigʻiga tegdimi, hatto bir dasturxon ustida o'tirish ham azobga aylanib qoldi...

Ertalab:

– Nonushta tayyormi?

Kechqurun:

– Ovqat tayyormi? Kechasi:

Men bugun barvaqtroq uxlayman.

Ayol eriga javoban nimadir deydi, aytmoqchi bo'lgan so'zlari bo'g'zini bo'g'ib qoʻyganday ovozi shikastalik bilan xirillab chiqadi.

Mehr-muhabbat va sadoqat ham odamning me'dasiga tegarkan-da...

Erining boʻynidagi boʻqoq kabi oʻzini ortiqcha va keraksiz his qila boshladi.

- Agar men ayol boʻlib tugʻilmaganimda, albatta, senga oʻxshab anor boʻlardim, - deb yigʻladi ayol daraxtni quchoqlab.

- Mening ham o'tin bo'lgim kelyapti... degan ovoz eshitildi daraxt qa'ridan. Keyin ovozini baralla qoʻyib yigʻlab yubordi.

Uning nolasini eshitishni istamagan osmon yuziga bulut chodrasini tortdi. Quyosh yugurib borib chodra ortiga bekinib oldi.

Ayol daraxtning koʻzyoshlardan nam tortgan tanasini quchdi.

– Ketsammikin... Nima deysan?..

 Peshonamizga faqat sabr yozilganmi... Odatda, ketaman degan odamga bahona koʻp boʻladi. Ketish uchun atrofida yoʻllar-u bahona-sabablar ham. Ammo qayoqqa boradi?.. Ota-onasi bor. Opalari bor. Lekin o'zini hech kimi yo'qday his qiladi. Agar otaonasiga orqa qiladigan boʻlsa, allaqachon bu xonadondan ketishi kerak edi.

O'zi xohlamadi!

Shuncha gap-soʻzlarga qaramasdan oʻz uyi unga dunyodagi eng beg'am joyday tuyulardi. Avvallari erini faqat yaxshi koʻrardi, endi bo'lsa ham yaxshi ko'radi, ham undan

Qafasga oʻrgangan qushdan farqi qolmagandi. Itoatkorlik ramziga aylanib borardi.

Baxtsizlikni oʻziga yoʻlatmaslikka qancha urinmasin, ro'y bermasligini istagan koʻngilsizliklar yuz bera boshladi.

- Bu... qachon ketadi?.. Itniyam haydasa ketadi-ku...

- O'zi bilib... bir nima demagandan keyin... men nima deyman? - O'g'lingning bo'yi cho'zilib qopti. Qachon

elga ma'lum qilib, qo'lini halollaysan?.. Qanoti kuygan kapalakday bir zumda adoyi

tamom boʻldi. Shu oqshom tushida oy bilan quyosh birga chiqqanini koʻrdi...

Ayol anor bilan xoʻshlashdi.

- Omon bo'l. Endi qololmayman... Men uchun hammasi tugadi... Ayol oh tortdi. Bu xoʻrsiniq shu zahoti daraxt

tanasiga o'tib, uning ichini ag'dar-to'ntar qilib

yubordi: xiyonat hamma zamonda davr-u davron surganmi?.. Kun yondiraman derdi. Ammo ular... ikkisi

ham ayozda qolganday qaltirashardi. - Shunaqa... - dedi ayol alam bilan kulimsirab. - Bizning ulushimiz teshikkul-

Ayol tugunini bagʻriga bosganicha koʻcha eshik tomon yurdi.

- To'xta... sabrimiz toshdan ham qattiq edi-

chaning teshigi-yu puch yong'oq ekan...

Daraxt dahshat ichida uning ortidan tikildi. Shoshma... Birga ketamiz deganday qo'llarini

oldingga choʻzdi. Va... birdan nafas olmay qoʻydi. Keyin yelkasidan ogʻir yuk bosganday shoxlari egila boshladi. Xuddi bir yeri ogʻriyotganday tanasi

bukchaydi. Yashnab turgan gullari toʻkila boshladi.

Avvaliga bitta-bitta... ishq toʻla mitti yurakchalar uzilib tushdi, tushaverdi.

Keyin go'yo qizil qor yog'ayotganday minglab qizil yulduzchalar yerga to'kildi. Gumrohman... gumroh... – degan nola

eshitildi bagʻridan. Daraxt atrofida o't yoqilmagan bo'lsa-da, birdan uning shoxlari qorayib, shamol turganday tebrana boshladi: sovun koʻpigidan qasr

Bir zumda tanasi qurib-qovjiradi, goʻyo xazon to'foni qo'pdi-yu, yerdan girdibod koʻtarilib, daraxtni quyuq toʻzon qopladi va u qip-qizil alanga ichida qoldi.

qurmoqchi bo'libman-a...

Bir kapalak telbalarcha uning tegrasida

MUALLIF HAQIDA: Zulfiya QUROLBOY qizi Jizzax viloyatida tugʻilgan. Jizzax edagogika institutini bitirgan.

"O'lim hech narsa emas" (2010), "Qadimiy qo'shiq" (2011), "Ayol" (2020) Boyvuchcha" (2024) kabi hikoyalar toʻplami, "Armon asirasi" (2006), "Mashaqqatlai irdobi" (2007), "Mashaqqatli hayot soʻqmoqlari" (2021), "Oyimtilla" (2025) noml omanlari nashr etilgan. Hikoyalari rus, bolgar, koreys, qozoq, turk va ingliz tillariga jima qilingan.

"Shuhrat" medali bilan taqdirlangan.

27-MART - XALQARO TEATR KUNI

PARVOZING BALAND BO'LSIN,

"PAR((()Z"))

Malika Shomirzayeva teatr aktyori boʻlishni orzulab, Eski shaharning Xadra maydonidagi Bolalar ijodiyoti uyi (oʻsha paytlari – pionerlar saroyi deb atalardi)ga sakkiz yil qatnadi. Mashhur rejissyor Ergash Masafoyevga shogird tushdi. Tushida ham, hushida ham sahnani koʻrdi. Biroq taqdir kemasi butkul boshqa sohil tomonga burilib, u Toshkent davlat universitetining oʻzbek filologiyasi fakultetida tahsil

Hayot teatrining boshqa bir sahnida esa Rayhon Kulunchakova ham rejissyor boʻlmoq xayolida yonmoqda edi. Ajabki, uning-da orzusi bilan hayot yoʻllari boshqaboshqa tushdi. Kino va teatr desa tomdan tashlashga tayyor Rayhon ham ota-ona rizosi uchun oʻqituvchilik qilishni toʻgʻri deb bildi. Ikki san'atsevar Toshkentning ikki burchida faoliyat olib bordi, yosh avlodga uzoq yillar ta'lim-tarbiya berdi. Bugun ular poytaxtdagi yuz bilan yuzlashay deb turgan maktabda dilni dilga, qoʻlni qoʻlga berib ishlamoqda.

Malika opa 2018-yili Toshkent shahridagi 19-umumta'lim muassasasiga ishga keldi-yu, maktab rahbari Rayhon Kulunchakovaning teatr san'atiga xayrixohligidan o'zida yo'q quvonib ketdi. Olis bolalikning ushalmay qolgan orzulari qanotlandi. Boshlang'ich sinflarda o'zbek tili va adabiyoti fanidan dars berar ekan, ta'lim jarayonlarida bolajonlarning she'r va hikoyalarni ifodali o'qishlariga qarab ilhomlandi. Ular orasida san'atga iqtidori borlar oz emasligini ilg'adi. So'ng har xil musobaqalar tashkil qildi, bolalarga oʻqigan matniga qarab suratlar chizdirdi, ularni rollarga taqsimlab, pyesa oʻqita boshladi. Shu tariqa Malika opa mashgʻulot o'tayotgan sinf go'yo sahnaga aylana bordi.

U oʻquvchilaridan jahon va oʻzbek adabiyoti durdonalarini ko'proq o'qishni talab qilar, asarlar yuzasidan davra suhbatlari uyushtirardi. Lekin bu harakatlari hali kamdek tuyulaverar, o'quvchilarining badiiy asarni shavq bilan o'qishini, syujetlar ichida yashashini istardi. Buning uchun ularni darsliklardan ortib, haqiqiy adabiyot olami bilan tanishtirmoqchi boʻldi. Shu maqsadda Oʻzbekiston Yozuvchilar uyushmasiga, Adiblar xiyoboniga yetaklab bordi. Adabiyotning tarixiy

dunyosiga tushib qolgan oʻquvchilar u yerda asarlar va mualliflarga oid o'zaro savol-javoblar o'tkazishib, hech qanday tayyorgarliksiz sahnaviy epizodlar ham namoyish qilishdi. Malika opaning esa ilhomi jo'sh urib, yuragidagi teatr armoni bosh koʻtardi.

2020-yili maktabda "Parvoz" bolalar teatrini ochdik, - deydi Malika opa. – Birinchi sahna asarimiz "Alisherbek va Husayn" spektakli boʻldi. Keyin Gʻafur Gʻulomning "Shum bola" asaridan parcha qoʻydik. Maktabimiz rus tiliga ixtisoslashgani uchun asarni bir parda ruscha, bir parda oʻzbekcha sahnalashtirdik. Keyinroq til bayrami arafasida Sulton Jo'raning "Tinish belgilarining majlisi" asarini namoyish qildik. O'quvchilarim teatrga shunchalik qiziqib ketdiki, personajlarga oʻzlari kiyim topishdi, suratlar chizishdi, sahna dekoratsiyalarini ham oʻzlari tayyorlashdi. Teatrimizning aktyori ham, rassomi ham, rejissyori, operatori ham oʻzlari. Qolaversa, targʻibot-u tashviqotini ham zimmasiga olishdi. Repetitsiya jarayonida bir-biriga xatolarini aytishib, kamchiliklarini koʻrsatishadi. Demak, tanqidchilar ham bor oralarida.

Bir gal Usmon Nosirning "She'rim, yana oʻzing yaxshisan" sonetini sahnalashtirdik. Juda ajoyib chiqdi. Bolalar o'z ijodiy ishlaridan zavqlanishdi. Ayniqsa, navoiyxonlik kunlarida tayyorlagan badiiy kechamizga taniqli san'atkorlarning tashrif buyurgani ularni judayam ruhlantirdi.

Oʻzbekistonda xizmat koʻrsatgan yoshlar murabbiysi, professor Munavvara Abdullayeva, O'zbekistonda xizmat koʻrsatgan madaniyat xodimi, rejissyor Zamira Begimqulova, taniqli kinoshunos Oybek Kapadze, badiiy so'z ustasi Botir Muhammadxoʻjayev ishtirok etib, maktab teatrining parvozi bundan ham baland bo'lishiga ishonch bildirishdi.

- Prezidentimiz maktablarda teatrlarni tashkil etish kerakligini aytyapti, - deydi Munavvara Abdullayeva o'z so'zida. - Xo'sh, maktabga teatr nega kerak? U oʻquvchiga nima beradi? Avvalo, yoshlar ijod va izlanish bilan mashgʻul boʻladi, oʻz ustida ishlaydi, kitob oʻqiydi, koʻpchilik oʻz soʻzini baralla ayta olishni va yana hamjihatlikni oʻrganadi. Rol ijro etish jarayonida ba'zan biri ikkinchisining sochini oʻrib qoʻyishiga toʻgʻri keladi. Yana biri boshqasini grim qiladi yoki yana qaysidir biri sherigining ustboshini toʻgʻrilashga yordamlashadi. Shu tariga ular o'rtasida o'zaro hurmat kuchayadi. Shuningdek, yoshlar kitobxonligi, ma'naviyat va ma'rifat o'sadi. Meni rusiyzabon bolalarning oʻzbek tilidagi mahoratli ijrolari, rosti, guvontirdi. Bu kichik teatr kelajakda yanada ravnaq topishini, faoliyati kengayib, ijodiy repertuarlari tarbiyaviy ahamiyatga ega, tarixiy asarlar bilan boyishini tilayman.

- "Bir g'azal" deb nomlangan teatrlashtirilgan turkum qilmoqchimiz, deydi Malika opa. - Har oʻn-oʻn besh kunda bitta g'azalni etyud shaklida

Darhaqiqat, Malika opaning "Parvoz"i tomoshalariga Yoqub Ahmedov, Erkin Komilov, Gavhar Zokirova, Elyor Nosirov, Muqaddas Xoligova, Fotima Rejametova, Lola Eltoyeva, Dilnoza Kubayeva, Hilol Nasimov, Bahodir Murodov singari el ardogʻidagi aktyor va rejissyorlar botbot tashrif buyurib, rus maktabining oʻzbek teatri faoliyatiga yuqori baho berishgan.

Ushbu ta'lim muassasasida ta'limga ijodiy yondashuv o'ziga xos an'anaga aylangan. Yaqinda "Parvoz"ning besh yilligi munosabati bilan "Teatr - ibratxonadur" nomi ostida tashkillashtirilgan tadbirda

sahnalashtirishni rejalashtirganmiz. Bundan tashqari, jadid bobolarimiz hayotidan inssenirovkalar tayyorlamogchimiz.

Ha, Malika Shomirzayeva teatrida tomoshabin ayni damda koʻp boʻlmasa-da, bir maktab teatri uchun yetarlicha nufuzga ega. Aslida, har kim o'z ishini xuddi shunday yurakyurakdan sevmog'i kerak. Oddiy tosh ishtiyoq bilan yoʻnib-taroshlansa, muhtasham san'at asariga do'nadi. Insonning o'z-o'zini kashf etmog'i ham ana shu beta'ma muhabbatiga ko'p jihatdan bogʻliq. Muhabbatli koʻngil esa dunyo kengliklari uzra parvoz etaveradi.

Muhayyo RUSTAM qizi

BIR SAVOLGA BIR JAVOB

QUYOSHNING UMRI BOQIYMI?

Ko'klam kelib, ayoz chekina boshladi. Havo iliqlashmoqda. Quyosh taftida tabiat qabogʻin ishqalab uygʻonmoqda, yangilanmoqda.

Qiziq, mana shu porlab nur sochib turgan quyoshning yoshi nechada ekan-a? Nuri tuganmasmikan? Yana qanchagacha yetarkan? Shu savollarga fizika-matematika fanlari boʻyicha falsafa doktori Farhod Botirovdan quyidagicha javob oldik.

Biz bilgan Quyosh Yerga eng yaqin yulduz boʻlib, hozirgi holatda uni statsionar yulduz deb ataymiz. Ya'ni, Quyosh radiusi va ravshanligini deyarli oʻzgartirmaydigan yulduzdir. Olimlar Quyoshga oʻxshagan turli yulduzlar ustida tadqiqot ishlarini olib borgach, shunday xulosaga kelishgan: "Yulduzlar, shu jumladan Quyosh ham oʻzining evolyutsiya bosqichini oʻtaydi va bu davrda u kengaya boshlaydi".

Hozirgi kunda Quyoshning yoshini taxminan besh millard yil deb hisoblasak, oldinda uning yana shuncha umri qolgani haqida ilmiy bashoratlar bor. Ya'ni, Quyosh taxminan besh milliard yil davomida energiya ishlab chiqarish imkoniyatiga ega. Hozirgi vaqtda u yadro reaksiyalari

orqali vodorodning geliyga aylanishi hisobidan paydo boʻladigan kuchli energiya tufayli oʻzidan yorugʻlik va issiqlik taratmoqda.

Biroq vodorod zaxiralari tugab, Quyoshning o'zgarish bosqichiga kirishi boshlangach, milliard yillik umri davomida uning hajmi haddan tashqari kengayib, gigant qizil yulduzga aylanishi mumkin. Oxir-oqibat, Quyosh oʻzining markaziy yadro energiyasini yoʻqotib, "sodda va bezarar" oq yulduzga aylanib qoladi. Oʻtkazilgan ilmiy tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, odamzod yaqin kelajakda oʻzining yashashi uchun yangi bir "kurrayi arz" topishi lozim. Olimlar yashash uchun maqbul sayyora Yer muhitiga yaqin boshpana izlashga allaqachon kirishgan.

Vasila HABIBULLAYEVA tayyorladi. **BADIA**

Ko'klamda odam jonsarak bo'lib, bir joyda o'tirolmaydi. Olam yasharib, yerning harori <mark>toshib, t</mark>iriklik nafasi yoyilgan bu farahli kunlarda tor xonaga sigʻmay qolasan. Axir odam <mark>tuproqd</mark>an yaralgan, ona tabiatning bir boʻlagi-da. Bunday chogʻlarda "hayo-huyt" deb bir <mark>yoqlarga</mark> sayr-u sayohat qilging keladi. Shunday emasmi, qadrdon? "Bahor ayyomidur <mark>dagʻi yig</mark>itlikning avonidur" deb xirgoyi qilgancha Fargʻona tomonlarni bir aylantirib kelaymi?

Jadid

VODIYLARNI YAYOV KEZGANDA...

Dovondan oshib, boʻyningizni cho'zib qarasangiz, bepoyon kenglikda yastanib yotgan vodiyga koʻzingiz tushadi. Uzoq-uzoqlardan moviy koʻlning sokin mavjlaridek barq urgan bogʻlarning jimir-jimirini koʻrib, etingiz-da jimirlab ketadi. Tuyqus dimogʻingizga nafis gulbarglarning xushbo'yi urilganday, o'zga bir iqlimning masih havosini tuyganday boʻlasiz. Pastga enib borganingiz sari viqorli togʻlar asta-sekin boʻtaday choʻkkalab, qir-adirlarga ulanib ketadi. Istiqbolingizga qadim va navqiron Hoʻqandi latifning kattakichik qishloqlari birin-ketin peshvoz chiqib kelaveradi. Shaharga kirib borarkansiz, bir zum tarix va kelajak kesishgan chorrahada turib golasiz. Bir tomonda masjid qubbalari, oʻrdayu minoralar, bir tomonda yangicha uslubdagi oynavand binolar; mumtoz va zamonaviy imoratlarning ajib bir uygʻunligiga shohid boʻlasiz. Ayniqsa, katta bozor yonidan o'ta turib, izdihom g'ala-g'ovuridan beixtiyor o'tmish davrlarning ruhini his qilasiz. Karvonsaroylar, ulkan qo'qon arobalari, hunarmandlar do'koni, temirchilar ustaxonasi koʻz oldingizda jonlanganday, sandonga urilgan bosqonning boʻgʻiq jarangi qulogʻingizga chalinganday boʻladi...

Yo'l-yo'lakay choyxonada qo'noq boʻlib, oyoqning chigalini yozib, keyin yana otlansak ham durust. Axir hali manzilga yetganimizcha yoʻq, otam.

Xayr, Qo'qon muzofotidan chiqib, qadim Ipak yoʻliga tushib olasiz-da, boboquyoshni moʻljallab ketaverasiz-ketaverasiz. Yo'l yursangiz ham mo'l yurib, nihoyat Farg'ona darvozasidan xiyla berida, Margʻilon bekligiga yetar-yetmas oraliq ma'voda men sizga koʻrsatmoqchi bahavo maskanning oʻzi manaman deb boʻy koʻrsatadi. Ana endi bu yerlarning ta'rifini muxtasar aytsam, o'tning boʻligʻi, suvning tinigʻi, mevaning sarxili, jonning huzuri xuddi shu yerda! Uzumning naq asali, oʻrikning novvot-qandi, shirin-shakar shaftoli-yu gilos, anor-u anjir, tarvuzqovun deysizmi, e, xullas, nozne'matlarning hamma-hammasidan topiladi. Qalampirning shirini, ana boring, suvli-selli bodring bilan turpning vatani ham shu joylar-da, akasi! Bu soʻlim goʻsha – qadimda oltita katta ariqdan suv ichib tomir yoygan Oltiariq o'lkasidir. Qani-qani, jannatmonand diyorga xush kelibsiz, vatandosh!

Katta yoʻlning ikkala cheti ketaketguncha bogʻ – adogʻi koʻrinmaydi. Agar shoir bo'lsangiz, "Po'lat o'ngirini koʻtargan qirlar"ga tutashib ketgan bogʻlarni qal'a devoriga tirmashib chiqayotgan qora choponli, oq durrali lashkarga oʻxshatgan boʻlardingiz. Qush parvozidan kuzatganingizda edi, qo'ng'ir qirlar etagidan boshlab, u yogʻi Yozyovon choʻllariga ulanib ketgan bog'-u rog', dala-tuzni ko'rgan boʻlardingiz. Toʻrt tomondan shudgorlangan taram-taram dalalar toʻplanib kelib, "kunga qaragan turkona uylar" oldida taqqa toʻxtaydi. Keyin birbiriga tutashib ketgan koʻchalar, qishloqlar...

Shu turgan joyimizdan oʻngga burilib, istagan bir mahallaga ichkarilang, birinchi koʻzga tashlanadigan narsa – koʻchaning boshidan oxirigacha choʻzilgan ishkomlar. Qishda koʻmib qoʻyilgan toklar allaqachon qaddini rostlagan, novdalari soʻritok uzra tarab qoʻyilgan. Tong sahar qiz-juvonlar suv sepib supurgan bu ozoda koʻchalarning fayzini aytmaysizmi! Odamlari undan-da fayzli! Bobolari bardam va tetik, tong oqarmay vazmin odimlab masjidga boradilar. Momolari serharakat, doim bir nimaga unnagan.

Bu yurtning keksalari "Qilarimni qilib bo'ldim, endi davlat meni boqsin", deb nafaqani sanab, uy

ep koʻrmaydi. Masalan, manavi xonadon sohibi Toyir togʻani oling. Ilgari kolxozda shopirlik qilgan. Farzandlari uyli-joyli, ilmhunarli. Nabiralarni o'ynatib, har qancha oyogʻini uzatib oʻtirsa haqqi bor. Qayoqda! Qonda borda, yerning odami. Koʻchadan boshlab, hovlisining sahnigacha ishkom. Kichkina eshikdan eqilib. tomorgasiga o'tsangiz – jannat bog'chasi! Bodom, gilos, shaftolilar "chappar urib gullagan", yerda oyoq qoʻygani joy yoʻq: har turli koʻkatlar...

Redis tugar-tugamas bodringga marza olinadi. Shu tariqa shapada! Nima dedingiz, otam!

O'sha yiliyoq qisqa muddatda bo'sh yotgan adirlar o'zlashtirilib, yangi bogʻlar tiklandi. Gazet tilida aytganda, hosildorligi past paxta va g'alla maydonlari qisqartirilib, yaqin 2 ming gektar yerga uzumzor barpo etildi. Viloyatdagi 8 ming qektarga vagin uzum bogʻlaridan gariyb bir yarim ming gektari aynan Oltiariq tumanida joylashgan ekan.

Endi bogʻ oralab yursangiz, uzumning turidan bor: hasayni, husayni, rizamat ota, anjanqora, kishmish... Yangi navlardan avatar zo'r keldi. Nomni qarang! Uzumning otidan fe'lini bilib olaverasiz.

ikki-uch martalab ekib-tikib, hosil oladilar. Yetmishi yetishgan bo'lsa ham ketmon urishda, tuproq surishda uncha-muncha yoshlar boboyning oldiga tusholmaydi, rost. Yana deng, dashtda, kanalning pastida yakka oʻzi bogʻ tiklagan, gir atrofi o'zimizning subhoni o'rik, qolganiga yangi chiqqan intensiv noklardan ham qancha odam ishli boʻldi. ko'kartirgan.

Shunaqa. Oltiariqliklar yaratuvchan el. Kattadan kichigi mehnatda pishgan, omilkor odamlar. Tuproqqa yaqin, qoramagʻizdan keladi. Gapning o'g'il bolasi - olifta, takasaltanglarni uncha xushlamaydi. Begonasirab koʻz qirida qaraydi, salomini qizgʻonadi. Yer odami boʻlsangiz, birdan chehrasi ochiladi, "o'zimizdan ekansiz-ku", deb eski gadrdondek yelkangizga qoqib-qoqib qoʻyadi. Bir piyola choy, bir choʻqim osh ilinmasa, koʻngli joyiga tushmaydi. Oʻrtamizda golsin-u, mehmon otangdan ulugʻdeb birinchi shu oltiariqliklar aytganmish. Askiyani-ku qiyib qoʻyishadi. Ikki gapning birida payrov! Hazil-huzul orasida ilmoqqa ilinib qolganingizni sezmaysiz, keyin tushunib qolasiz-u, yana yuzingizga tabassum yuguradi. To'y-to'ychiqda, gap-gashtaklarda ham suhbat yerga ishlov berish, koʻchat parvarishi, samarali oʻgʻitlar, umuman, dehqonchilik, bogʻdorchilik ilmidan ketadi. Har bahorda nihol qadashni tabiiy bir vazifa deb bilishadi. Shunaqa tanti, mehnatsevar el bu oltiariqliklar.

Aslida, biz tomonlarda bahor erta keladi. Kun sal moʻralab qoʻysa bas – dehqon ketmonni yaraqlatib dalaga, bogʻbon qaychisini qayrab bogʻga yoʻl soladi. Chilla chiqar-chiqmas dastlab issiqxonalarda ish boshlanadi. Kim ko'kat, ismaloq, redis undirsa, kim qalampir, sarimsoq, bodring, pomidor yetishtiradi. Qarabsizki, bahorgi ilikuzildida ham yurakka, ham choʻntakka quvvat boʻlib turibdi-da!

Biznikilar, ayniqsa, uzumchilikning hadisini olishgan. Shu desangiz, burungi yili Yurtboshining shaxsan oʻzi tumanimizga tashrif buyurib, amaldagi ishlarni erinmay koʻzdan kechirdilar, xalq bilan muloqot qildilar. Hamma kattakonlarni yoniga chaqirib, mamlakatimizda iqlimi uzumchilikka mos tumanlar koʻpligini ta'kidlab, ularga ham Oltiariq tajribasini joriy qilish, tokzorlarni koʻpay- tuproqda, serquyosh yurtda bitgan tirish boʻyicha aniq koʻrsatma ne'matning oldida qolganlarga yoʻl berdilar. Oltiariq tajribasi! Bu ham toʻrida yonboshlab yotishni oʻziga boʻlsa ijodkor elga berilgan bir e'tirof-

Kelinbarmoq deganimiz donasi ingichka, uzun-uzun, uchi qayrilgan boʻladi. Yana birini simga qapishib olganidan echkemar deydi. Ketmonsopining doni xiyla yoʻgʻon... Endi bu yangi bogʻlarda hosil yildan yilga koʻpaysa koʻpayadiki, aslo kamaymaydi. Ham daromadi yaxshi,

Endi gapni aylantirib, uzum saqlashning sirini soʻragan boʻlasizda. Mayli, oʻrtamizda qolsin, sizga aytaman, yaqin oʻzimizniki boʻlib qoldingiz. Oldinlari uzum eskicha usulda ombor to'siniga osib qo'yilgan boʻlsa, hozir biznikilar saqlamaning yangi yoʻllarini ixtiro qilishgan. Birinchisi, uzumni kaltagi bilan kesib, bandi maxsus suv idishlarga solib qoʻyiladi. Ya'ni, uzilgan meva shu nay orgali oziglanib turadi. Albatta, xona harorati nazorat qilinib, aytilgan kunda suv yangilanishi shart. Shunday. Ikkinchisi esa uzumga teginmasdan birato'la ishkomda saqlanadi. Kuz oyoqlaganda soʻritok boshdan oxir suvqogʻoz (sellofan) bilan oʻralib, ichkarida mo'tadil iqlim hosil qilinadi. Lekin, aytishga oson, ogʻayni. Bu ishlarning oʻziga yarasha nozik tomonlari bor: ob-havo injiq kelishi, shamol-shayqi degandek. Tangadek tirqishdan izgʻirin uradigan boʻlsa, ish chatoq. Koʻz-quloq boʻlib turasiz-da endi. Qarabsizki, qishning chillasida kelsangiz ham bogʻbon ishkomdan dirkillagan uzum olib turibdi-yu! Shuning o'zi bir san'at emasmi?

...Men sizga aytsam, vatandosh, bu bog-'u rog'lar o'z-o'zidan bitgan emas. Har yumushning oʻziga yarasha zahmati boʻladi. Qishloq odami erta turadi. Xudoga tavakkal qilib urugʻ sochadi, koʻchat suqadi. Birdan bir xavotiri – qishda yogʻin yaxshi bo'lib, suv tanqis bo'lmasa bas. Uyogʻi Razzoqqa havola. Shunday qilib, meva pishigʻida bozorlarimiz toʻlib-toshadi, dasturxonimiz to'kin, el-yurt tinch, ko'z tegmasin! Bu yogʻi oʻzimizning Toshkan-u voha bozorlaridan ortib, qo'shni qardosh yurtlarga ham joʻnatib turibmiz. U yogʻi Rusiyadan oshib Ovro'pa bozorlariga kirib boryapmiz. Bolalar uquvli, bozor tilini bilishadi. Ummonorti Amriqogacha boribkelib turishibdi. Mahsuloting sifatli boʻlsa, erkalanib sotasan. Bizning boʻlsin!

Jamoliddin BADAL

Boshlanishi 1-sahifada.

Robert LORENS, Humboldt universiteti talabasi:

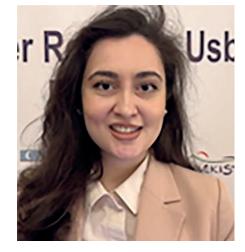
- Men O'zbekiston haqida, uning sharafli tarixi, buyuk namoyandalari toʻgʻrisida koʻp eshitgan va oʻqigan edim. Beruniy, Xorazmiy, Ibn Sino kabi dunyo tamadduniga beqiyos hissa qoʻshgan daholar yurtiga hurmatim va qiziqishim baland. Yana, oʻzbek xalqiga ehtiromim shakllanishida bizning universitetda ta'lim olayotgan hamyurtlaringizning ishtiyoqi, layoqati va vatanparvarligi sababchidir. Tarixdan ma'lumki, yuz yil avval mening vatanimda ta'lim olgan oʻzbek yigit-qizlari keyinchalik qatagʻon qilinib, misli koʻrilmagan qiynoq va azoblarga giriftor etilgan. Oʻzbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan jadidlarning maqsad va gʻoyalarini amalga oshirish yoʻlida olib borilayotgan ishlar meni cheksiz quvontirdi. Chunki bir paytlar taraqqiyot istagida ilm olishga bel bogʻlagan jadidlar qora kunlarni boshdan kechirgan boʻlsa, bugun davlat rahbarining shaxsan oʻzi ana shunday iqtidorli yoshlarni ilm va ma'rifat yo'liga chorlab, homiylik hamda valine'matlik koʻrsatyapti. Demak, bugungi oʻzbek

BEHBUDIY IZDOSHLARI GERMANIYADA

yoshlarining baxti kulgan, kelajagi oydin. Oʻylaymanki, bu nihollar tez fursatda oʻzining salmoqli mevalarini beradi. Saodat G'OZIYEVA,

Germaniyadagi Oʻzbekiston talabalari uyushmasi bosh kotibi:

Jadid

 Elchixonada nishonlangan qoʻshaloq tadbir xorijda oʻqiyotgan biz yoshlar uchun katta voqelik. Uyushmamizning rasmiy ochilish marosimi Behbudiy bobomiz tavalludiga bagʻishlangan tadbirga toʻgʻri kelgani-yu, tanlov gʻoliblarining ham shu yerdaligi, ayniqsa, quvonarli bo'ldi.

Zivoda QO'CHQOROVA. Namangan viloyatidagi 26-maktab oʻquvchisi:

- "Jadidlar izidan" respublika tanlovida g'olib bo'lib, Germaniyaga keldik. Bu yerda jadidlar izidan ular tahsil

olgan universitetlarga bordik. 29 nafar bitiruvchisi Nobel mukofotiga sazovor boʻlgan Humboldt universitetining hozirgi faoliyati bilan tanishdik. Uning boy tarixi, taniqli olimlari hayoti haqida ma'lumotlarga ega bo'ldik. Kelajakda biz ham ushbu dorilfununlarga kelib ta'lim olishni niyat qildik.

Farzonabonu YOʻLDOSHALIYEVA, Farg'ona shahridagi 46-maktab o'quvchisi:

- Germaniyaga sayohatimiz juda mazmunli boʻldi va katta taassurot qoldirdi. Safarimiz davomida borgan har bir joyimiz oʻziga xos tarixga ega ekan. O'zimiz uchun lozim bo'lgan ko'p jihatlarni o'rgandik va biz ham o'tmishimizni yanada koʻproq qadrlashimiz kerakligini angladik.

Bizni Germaniya parlamenti - Bundestagga olib borishdi. U yerda mamlakatning siyosiy tizimi, qonun chiqarish jarayonlari va demokratik tamoyillari haqida gapirib berishdi. Koʻpchiligimizda mamlakatning ichki va tashqi siyosatiga qiziqish uygʻondi. Siyosiy bilimlarni ham oshirishimiz kerak ekanini, hali oʻrganishimiz shart boʻlgan narsalar koʻpligini tushunib, oʻz oldimizga yangi rejalar, maqsadlar qoʻydik.

Bobur QODIROV, Sirdaryo viloyati Guliston shahridagi 5-maktab oʻquvchisi:

- Buyuk bobomizga bagʻishlangan uchrashuvni Germaniyadagi Oʻzbekiston talabalari uyushmasi bilan birgalikda nishonlaganimiz unutilmas voqea boʻldi. Shunday talabalar tashkiloti AQSh va Britaniyada borligini eshitgan edim. Germaniyada ham tashkil topgani quvonarli. Bu talabalarni birlashtiradigan, ularga yordam koʻrsatadigan yoshlar kengashidir. Uyushma yurtimiz yoshlarini xorijda yanada koʻproq ilm olishga chorlaydi, nufuzli universitetlarga oʻqishga kelishlariga koʻmak beradi, deb ishonaman.

Zilola KOMILOVA, Navoiy viloyati Qiziltepa tumanidagi 32-maktab o'quvchisi:

- Jadidlar yetishmayapti, jadidlar, - deb yozadi shoir. Bu yerda ana shu bizga yetishmayotgan zamona jadidlarni

Bu uchrashuv bizning kelajak orzuumidlarimizni amalga oshirishga ragʻbatlantirdi. Germaniyaning eng diqqatga sazovor joylarini koʻrsatishdi. Toʻrt tomoni suv bilan qoplangan muzeylar oroliga ham bordik. Goʻyo Germaniyaga oʻqish umidida, vatanini taraqqiyotga

topganday boʻldik. Germaniyada ta'lim olayotgan akalarimiz, opalarimizni jadidlarga o'xshatdim. Ularning ortidan biz ham nufuzli xorijiy universitetlarda oʻqiymiz, Vatanimiz imijini dunyo miqyosida yanada yuksaltirishga harakat qilamiz.

yetaklash maqsadida kelib, ming mashaqqat bilan ilm oʻrganib, oʻz yurtida juvonmarg boʻlgan bobolar tarixi, hayoti,

faoliyatini oʻrganish bizga saodat kalitini berganday. Bu kunlarni hech qachon unutmayman.

Shodiyonabonu RAHMATJONOVA, Andijon viloyati Bulogboshi tumanidagi 11-maktab oʻquvchisi:

- Menga nemis madaniyati judayam yoqib qoldi. Berlin shahridagi tarix va Berlin tabiatshunoslik muzevi, davlat kutubxonasi, "James Simon' galereyasiga bordik. 2023-yilda davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev va Germaniya Prezidenti tomonidan ochilgan "Makedoniyalik Iskandardan to Kushon saltanatigacha" arxeologik topilmalar koʻrgazmasi mana shu galereyada namoyish etilgan ekan. Koʻrgazmaga 600 mingga yaqin kishi tomoshaga kelganini eshitib hayratim oshdi. Tarixiy bino - Reyxstag boʻylab ekskursiya uyushtirildi. Ayniqsa, Oʻzbekistonning Germaniyadagi elchixonasi diplomatlariga juda havas qildim. Bu yerda olgan barcha taassurotlarimni oʻrtoqlarimga gapirib beraman. Kelajakda Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdurauf Fitrat, Choʻlponlar izdoshi, ya'ni yosh jadid boʻlib, ularning ilm va ma'rifat yoʻlidagi ishlarini davom ettirishga va'da beraman.

Muhayyo RUSTAMOVA tayyorladi.

Izoh: maqola O'zbekistonning Germaniya Federativ Respublikasidagi elchixonasi bilan hamkorlikda tayyor-

O'RNAK

"IBRATXONA KITOBDAN BOSHLANADI"

Bu e'tirof ko'pqirrali ijodkor <mark>shaxsning</mark> umr mazmunidan kelib chiqqan.

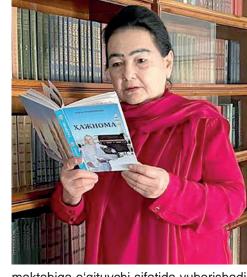
...O'n to'rt yashar qizaloqning boshqalarga ajdahomisol koʻringan <mark>"temir oʻts</mark>ochar" – traktorni boshqarganini eshitganmisiz? Bu voqea o'tgan asrning oltmishinchi yillari boshida roʻy beradi. Oʻsha vaqtlarda paxta atalmish mashaqqatli ekinni vetishtirishda asosiv kuch boʻlgan xotin-qizlarni qoʻl mehnatidan ozod qilish niqobida paxta <mark>gulligini riv</mark>ojlantirishni koʻzlagan <mark>"tursunoyc</mark>hilik" harakati maydonga chiqqan edi.

Yana shu qizcha - yuqori sinf oʻquvchisi vaqtida maktabga xoʻjalik tomonidan ajratib berilgan o'n gektar maydonda paxta yetishtirish uchun tashkil qilingan "Yoshlar brigadasi"ga yetakchilik gilib, mavsumda 40 sentnerlik xirmon koʻtarganini bilarmidingiz?

Qishloqda dunyoga kelgan qizaloq akalariga havas qilib, tetapoya yurgan kezlaridan futbolga qiziqqani, vaqti kelib maktab jamoasida oʻgʻil bolalar qatorida to'p surgani va hatto o'quvchilar o'rtasida o'tkazilgan viloyat birinchiligida to'purar boʻlganidan xabaringiz bordir? Eng qizig'i, maktab jamoasi tumanda g'olib chiqib, viloyat bosqichiga yoʻllanmani qoʻlga kiritganida maktab mutasaddilari hakamlar oʻgʻil bolalar jamoasida qiz bola o'ynayotganini bilib, musobaqadan chetlashtirishmasin degan fikrni unga yetkazishganida u uyiga keliboq shart sochlarini qirqib, taqirbosh holda goʻyo oʻgʻil bola koʻrinishida musobaqaga borganini, bu oʻzboshimchalik uchun otasidan dakki yeb, bir yilgacha boshidan ro'mol tushmaganini balki ertak dersiz?

O'tgan asrning elliginchi yillari o'rtalarida Bog'ot tumanida velosport turiga o'g'il bolalar qatorida qizlar ham qiziqib, "ikki gʻildirakli moʻjiza"ni binoyidek boshqarishgani va hatto sportning shu turi boʻyicha oʻtkazilgan musobaqalarda qatnashishlariga oʻsha qiz - qahramonimiz sabab bo'lganini aytmasak ta'rifimiz kemtik qoladi.

Bular hali hammasi emas. U maktab havaskorlar toʻgaragida kuchli va shirali ovozi bilan mumtoz-u zamonaviy qoʻshiqlarni maromiga yetkazib ijro qilib, yosh iqtidorlarning viloyat va respublika bosqichlarida faxrli oʻrinlar egasiga aylansa-da, oilaviy muhit sabab maktabni tugatgach konservatoriyaga kira olmaydi va majburan Urganch pedagogika institutining rus tili va adabiyoti fakultetiga hujjat topshiradi. Oliy ma'lumotli oʻqituvchi diplomini olgach, uni Matyusuf Xarratov nomidagi viloyat musiqa

maktabiga oʻqituvchi sifatida yuborishadi. U esa kutilmaganda hammani hayratga tushirib, diplomni sandiqqa solib, shu maktabning vokal fakultetida to'rt yil tahsil olishni maqsad qiladi. Musiqa maktabini bitkazgach uni Oʻzbekiston konservatoriyasiga imtihonsiz qabul qiladilar. Oʻzbek qoʻshiqchilik san'ati dargʻalaridan biri Saodat Qobulova undagi iqtidor allaqachon professional darajaga yetganini anglaydi va konservatoriyada oʻqib vaqt yoʻqotishini istamay, Madaniyat vazirligi yoʻllanmasi orqali Ogahiy nomidagi Xorazm viloyati musiqali drama va komediya teatriga ishga yubortiradi.

Mana, ellik yildan ortiq davrda qahramonimiz mazkur dargohda ijod qilib kelayotir. Oʻtgan vaqt mobaynida ikki yuzdan ortiq turli rollarni maromiga yetkazib ijro qilib, minglab tomoshabinlar e'tirofiga sazovor boʻldi – "Oʻzbekiston xalq artisti" faxriy unvoni egasiga aylandi. Bundan tashqari, koʻplab kinolarda, videofilmlarda suratga tushdi. Repertuaridagi yuzlab mumtoz va zamonaviy qoʻshiqlari bilan san'at ixlosmandlari qalbidan joy oldi, bir qator Yevropa va Osiyo davlatlarida gastrol safarlarida boʻldi...

Anchagina choʻzilgan boshlamadan soʻng qahramonimizni tanishtiramiz gap O'zbekiston xalq artisti Gulora Rahimova haqida ketyapti. (Koʻpchilik boshlamadayoq gap kim haqida ketayotganini anglab yetgan bo'lsa kerak).

Bir gal opani yoʻqlab bordim. Urganch shahrini qoq ikkiga boʻlib oqib oʻtadigan Shovot kanali qirgʻogʻidagi koʻpqavatli uyga yondosh tiklangan moʻjazgina xonadon eshigining chaqiriq tugmasini bosdim. Hech kim ovoz bermagach, qayta va qayta tugmani bosishga majbur boʻldim. Yana jimlik. Eshik tutqichini pastga qayirsam... qulflanmagan ekan. Koʻp bora bu xonadonga kelganim uchun ikkilanmay "Opa" degancha ovoz berib torgina dahlizdan o'tib yondosh ochiq eshikdan ichkari moʻraladim. Qarasam, opa stolga mukka tushganicha kitob oʻqiyotgan ekan.

Mutolaaga shu qadar berilib ketganki, qoʻngʻiroq sasi quloqlariga kirmagan. Yana stolda qogʻoz va qalam turibdi, unga nimalardir yozilgan.

"E, keldingmi? Uzr, kitob oʻziga sehrlab qoʻydi. Butun dunyo qaygadir ketdi", dedilar kulgancha.

Suhbatimiz oʻz-oʻzidan kitob mutolaa-

"Olti yoshimda maktabga borgan bo'lsam... demak, yetmish yilki kitob mening hamrohim. Maoshim-u gonorarlarimning ro'zg'or qozonidan ortig'ini kitob xarid qilishga sarflaganman. Shaxsiy kutubxonamda o'n mingdan oshiq kitob bor".

Opa aytadilar: "Teatrda oʻzimga topshirilgan har bir rolni maromiga yetkazib ijro qilish, qahramonim qiyofasini mukammal aks ettirish uchun birinchi navbatda, kitoblarga murojaat qilaman. Bir vaqtlari teatrimizda "Antigona" tragediyasi sahnalashtirildi. Menga Tresiy rolini berishdi. Muqaddam "Beruniy" dramasida Gulsanam, "Layli va Majnun"da Layli kabi sharqona obrazlarni yaratganimda unchalik qiynalmagan edim. Negaki, Navoiy hazratning "Xamsa"sini maktab oʻquvchisi vaqtimdayoq necha karra oʻqiganman. Yurtimizning necha ming yillik tarixiga oid barcha asarlar shaxsiy kutubxonamda bor. Ammo qadimgi yunonlar hayotidan hikoya qiluvchi "Antigona" tragediyasidagi kichik rol – Tresiy obrazini yaratish uchun oʻsha davrga oid koʻplab ilmiy va tarixiy asarlarni sinchiklab oʻqib chiqishimga toʻgʻri keldi. Oʻz davrida uygʻonish deb e'tirof etilgan va jahon tamadduniga "ellin madaniyati" iborasi bilan kirgan davr, undagi davlat tutumi, hayotiy qarashlar, jamiyatda ayollarning tutgan oʻrni, hukmdorlarning tuzuklari qanday boʻlgan? Ellin madaniyati Sharqnikidan koʻpgina nuqtalarida farqlanadi. Ishonasizmi, shu kichik rolni ijro qilish uchun qirqdan oshiq tarixiy kitoblarni oʻqib chiqdim".

Opa gap orasida "Oshiq Gʻarib va Shohsanam" dramasidagi bosh rol ijrosiga kirishishdan oldin "Go'ro'g'li" turkumidagi oʻnlab dostonlarni qayta va qayta oʻqiganini aytadi.

...Mustaqillikning ilk davrida viloyatga birinchi hokim boʻlgan ma'rifatli inson Marks ogʻa Jumaniyozov birda "Xorazmda eng boy odam kim?" deb soʻragandilar. Toʻsat berilgan savol mazmunini oʻzimcha tushunib, oʻsha vaqtda endigina tadbirkorlik yoʻlini tutgan insonlarni xayolimdan o'tkaza boshlaganimda Hokim buva oʻz savoliga oʻzi javob berdi: "Xorazmda eng boy odam -Ne'mat Solayev. Unda Hojixon Boltayev ijrosi yozib olingan qoʻshiqlarning oʻn ikki soatlik magnit tasmasi bor".

Keyinchalik viloyatga rahbarlik qilgan yana bir ma'naviyatli, kitobsevar

rahbar Gulora opani eng boy inson deb ataganini yuqoridagi fikrga muqoyasa qilsa bo'ladi.

...O'n yillar oldin Gulora opa umri bo'yi to'plagan shaxsiy kutubxonasidagi kitoblardan boshqalar ham foydalansin degan maqsadda Urganch shahar hokimidan moʻjazgina kutubxona qurish uchun ikki sotixcha yer so'rab boradi. Shahar hokimi boʻlgan yoshgina yigit "Kutubxonani nima qilasiz? Kitoblaringizni soting, anchagina pul bo'ladi", deydi.

"Har bir kitob farzandim kabi oilamning a'zosi. Ularni qanday sotaman", deydi opa ajablanib.

...Suhbatimiz intihosida Gulora opa aytgan gapga beixtiyor qarsak chalib yuborasiz. "Yuz yil oldin jadid bobolarimiz gʻaflat uyqusi elitgan avomni uygʻotmoq uchun ularni oʻqitish, teatr asarlariga oshno qilishni oʻzlarining bosh gʻoyasiga aylantirishgani bejiz emas. Ma'naviyat mutolaadan boshlanadi. Behbudiy hazrat aytmoqchi "Teatr - ibratxona" iborasini davom qildirib "Ibratxona kitobdan boshlanadi", desak toʻgʻri boʻladi. Prezidentimiz jadidlik harakatini Uchinchi Uygʻonish davriga kirgan yurtimizda yoʻlchi nur oʻrnida qoʻllash tashabbuskori boʻlganliklari biz san'atkorlar uchun katta imkon va katta mas'uliyat ham. Yana afsuslanamanki, sal keyinroq tugʻilishim

kerak ekan..." Opa gap orasida umrida bir kitobni qoʻliga olmagan "san'atkor"lar toifasi paydo bo'layotgani, qo'shiq matnini buzib aytish, sahnada rol ijro qilinganida tarixiylik va zamonaviylik ayqash-uyqash boʻlib ketayotgani, ayrim holatlarda sahna madaniyati olomon madaniyatiga aylangani haqida kuyunchaklik bilan gapiradi. "Yoshlar, boshqa kasb egalari u yoqda tursin, oʻzini "ziyoli qatlam vakili" deb biladigan ayrimlar ham hozirda kitobdan uzoqlashgan. San'atkor ahlining necha foizi kitob oʻqiydi, degan savol qoʻyilsa, javob aytishga uyalasan odam".

Yana Opa ertaga umri bo'yi to'plagan boyligi – shaxsiy kutubxonasi taqdiri qanday kechishidan xavotir bildirganida nima deyishni bilmay yer chizib qolaman...

Opaning hayoti, ijodi haqida koʻp gapirish mumkin. Olti yil oldin bu haqda kattagina kitob chop qilingani va ayni kunda Gulora Rahimova o'z hayoti, ustozlardan oʻrganganlari va shogirdlariga aytmoqlarini kitob holida tartibga keltirayotganligini eslatib ketish oʻrinli.

Qisqasi, "Oʻqigan oʻzar, oʻqimagan to'zar", deyilmish otaso'zni sharhlashga hojat qolmadi, menimcha.

Ro'zimboy HASAN, O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi

JAHON AYVONIDA

KAYA KALLAS O'ZBEKISTONGA KELADI Yevropa Ittifoqining tashqi ishlar

va xavfsizlik siyosati boʻyicha oliy vakili Kaya Kallas 27-mart kuni Ashxobodda boʻlib oʻtadigan yigirmanchi "Yel - Markaziy Osiyo" vazirlar uchrashuviga raislik qiladi.

U Oʻzbekiston Respublikasi Prezi-

denti Shavkat Mirziyoyev bilan uchrashish uchun Toshkentga ham keladi. Bu haqda Yelning O'zbekistondagi delegatsiyasi matbuot xizmati xabar berdi.

VAQTINCHALIK HOKIM SAYLANDI

Istanbul shahar munisipaliteti deputatlari tomonidan o'tkazilgan ovoz berish natijalariga koʻra amaldagi hukumatga muxolifatdagi Jumhuriyat xalq partiyasi vakili Nuri Aslan vaqtinchalik hokim lavozimiga saylandi. Bu haqda "NTV Haber" nashri ma'lum qildi.

Istanbul shahar munisipalitetida koʻpchilikni tashkil etuvchi ushbu partiya vakillari oʻz safdoshi Nuri Aslanning nomzodini 177 ovoz bilan qo'llabquvvatlagan.

AVTOMOBIL IMPORTIGA BOJ

AQSh prezidenti Donald Tramp mamlakatga kiritiladigan avtomobillar va ularning ehtiyot qismlariga 25 foizlik yangi import bojlarini joriy etishini ma'lum qildi. Bu haqda BBC nashri xabar berdi.

yangi bojlar 2-apreldan kuchga kiradi. Ehtiyot gismlar uchun toʻlovlar may oyida yoki undan keyinroq joriy etilishi belgilangan.

Prezident bu chora avtomobilsozlik sanoati uchun "misli koʻrilmagan oʻsish"ga olib kelishini ta'kidlab, AQShda

yangi ish oʻrinlari yaratiladi va investitsiyalar koʻpayadi, deb ishontirmoqda.

URUSHNI TUGATISHNING "ENG TEZ" YO'LI

Zelenskiyning fikriga koʻra, Kiyev NATOga qabul qilinsa, bas.

AQSh hozirda bu qadamga tayyor emasligini tan olgan, biroq Zelenskiy Ukrainaning alyansga a'zo bo'lishi Amerika rahbarining qoʻlida ekanligini ta'kidlagan.

ROSSIYAGA YANA UCH MING ASKAR YUBORILDI

Janubiy Koreya Pxenyan Ukrainaga qarshi urushga qoʻshin yuborib, Rossiyani raketalar, artilleriya va o'qdorilar bilan ta'minlayotganini taxmin qilmoqda, deya ma'lum qildi CNN.

Shimoliy Koreyaning 11 ming askaridan 4 ming nafari allaqachon halok boʻlgan yoki yaralangan boʻlishi mumkin.

Boshlanishi 1-sahifada.

Uch to'qnashuvda - Erjar (1866), Cho'ponota (1868, may) va Zirabuloq (1868, iyun) janglarida Buxoro qo'shinlarining magʻlubiyatga uchrashi, Toshkent, Jizzax, Xoʻjand kabi bir qator shahar va viloyatlarning dushman ixtiyoriga oʻtishi, ayniqsa, mintaqa uchun strategik ahamiyatga ega boʻlgan Samarqandning qoʻldan ketishi amirlikda hukmdorga nisbatan qattiq norozilik va nafrat uygʻonishiga sabab boʻldi. Vaholanki, dushman Toshkentga daxl gilganida amir parvo ham gilmagan, atrofidagilarning xavotiriga esa "Men qo'shin bilan yo'lga chiqsam, Maskovgacha borishim mumkin", degan havoyi gaplarni gapirganligi haqida muarrix, o'z davrining mutafakkiri Ahmad Donish guvohlik beradi.

Magʻlubiyatga olib kelgan sabablar koʻp. Ahmad Donish qayd etishicha, amir Muzaffar harbiy lavozimlarga bu ishda layoqati boʻlmagan va umrida oʻq ovozini eshitmagan kimsalarni qoʻyib, asil kishilarni chetlashtirgan. Sarbozlarning maosh va imtiyozlarini keskin kamaytirgan. Bir soʻz bilan aytganda, oʻzigacha qilingan islohotlarni yoʻqqa chiqargan. Hukmdor atrofida har ishda shaxsiy manfaatni ustun qo'yadigan amaldorlar to'plangan edi. Amir qo'shinida qurolaslahalarning islohga muhtojligi, mavjud to'plarning aksariyati yarogsiz ekanligi vaziyatni yanayam ogʻirlashtiradi.

Yana bir jihat. Samarqand hali qoʻldan ketmasidan burun uning mudofaasiga kirishgan shahzodaning faolligi shu yerda hokim boʻlib turgan Sherali

TARIX VA TAQDIR

1922-yil kuzida Buxoro Xalq Sovet Respublikasi mutasaddilari 55 nafar istiqbolli yoshlarni zamonaviy fan va texnologiyalarni oʻrganish maqsadida Germaniyaga oʻqishga yuboradi. Kelajakda yurti taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shishi kutilgan, biroq kutilmaganda juvonmarg ketgan yoshlardan biri Bahovuddin Aminjonov

Bahovuddin 1904-yili Buxoro shahrida mudarris xonadonida tavallud topgan. Otasi Aminjon Ziyovuddinov "Yosh buxoroliklar" partiyasining faollaridan boʻlib, Buxoro tarixiga oid kitoblar bilimdoni edi. 1914-yili yosh tarixchi olim Ahmad Zaki Validiy Toʻgʻon Buxoro hududiga ilk marotaba kelganida uning uyida yashab, maslahatlar olgan edi. Aminjon Ziyovuddinov 1920-yili tashkil etilgan Buxoro Xalq Respublikasida qator nufuzli vazifalarda ishlagan. 1921-yili siyosiy maqsadda Buxoro zaminiga kelgan Zaki Validiy yana Aminjon Ziyovuddinov xonadonida mehmon boʻladi. Bu esa uning Buxoro siyosiy hayotida mavqeyi yuqori boʻlganidan dalolat beradi.

Bahovuddin dastlab jadid maktabida savod chiqarib, soʻng madrasa ta'limini olib fors, arab tillarini mukammal egallaydi. Buxoro hukumati tomonidan Germaniyaga yoʻllangan talabalar uchun mas'ul etib tayinlangan Olimjon Idrisiyning ma'lumotiga ko'ra, Bahovuddin Germaniyada bir qancha vaqt davolanishga majbur boʻladi.

U oʻzi bilan borgan oʻquvchilar orasida o'ta iqtidorliligi bilan ajralib turardi. Avvaliga u Aziz Xoʻja, Sattor Jabbor, Vali Qayum bilan Doktor Fekkelmanning xususiy oʻrta maktabida ta'lim oladi. Shundan soing Berlin universitetining tibbiyot fakultetida oʻqishni davom ettiradi. Bahovuddin talabalik yillarida faqat mutaxassisligi yuzasidan ilm olish va tajriba orttirish bilan cheklanmay, talabalar oʻrtasida qilgan ma'ruzalarida sovet hukumatining O'zbekistonda olib borayotgan yer islohoti, tumanlashtirish kabi tadbirlar oʻzbek xalqining asrlar davomida shakllangan an'anaviy turmush tarzi hamda qadriyatlariga qarshi yoʻnaltirilganini isbotlashga intiladi.

Qahramonimiz Vatanda mavjud og'ir iqtisodiy-ijtimoiy ahvoldan yaxshi xabardor edi. Ayniqsa, o'sha vaqtlarda mintaqada sil va boshqa yuqumli kasalliklar avj olib ketgan, sovet davlatida esa unga qarshi kurash uchun na pul, na tibbiy xizmat koʻrsatish muassasalari va na bir tayinli siyosat bor edi. Shuning uchun Bahovuddin Turkiston matbuotining to'ng'ich nashri boʻlgan "Yer yuzi" jurnalidagi o'z chiqishlarida inson sog'lig'i uchun eng zarur va eng kamxarj yo'l sifatida jismoniy tarbiya masalasini ilgari suradi. U maqolalaridan birida xalqqa murojaat etib yozadi: "Tan harakatlarining bizga tegadurgon foydalaridan biri va muhimi

IMPERIYANI QO'RQITGAN AMIRZODA

inoqqa yoqmaydi. U amirga "farzandi arjumandingiz taxtingizni tortib olmoqchi va Samarqandni o'ziga poytaxt qilmoqchi" mazmunidagi noma joʻnatadi. Muzaffar bu qutquga ishonadi. Oʻgʻlini chaqirib oladi va G'uzor bekligiga jo'na-

Katta toʻrani ketkazishga erishgan hokim odamlarga jabr-zulmni oshiradi.

Xalq gʻalayon koʻtarib, ba'zilar amirga inoq ustidan shikoyat yuboradi. Amir bu safar ham inoqqa ishonadi va gʻalayonni bostirish uchun sarbozlarini joʻnatadi. Samarqandga kirgan jazo cherigi to'fanglardan o'q otib, ko'plab odamlarni o'ldiradi. Bu sitamlardan to'ygan Samarqand ahli Kaufmanga yordam soʻrab xat yozadi.

Said Abdumalik otasiga dushmanga birgalikda zarba berishni taklif etadi. Hukmdor bunga koʻnmaydi. Katta toʻra dastlabki harakatlari davlat ozodligi uchun boshlangan boʻlsa, keyinchalik, ya'ni dushman tobora mamlakat ichkarisiga chuqurroq kirib kelayotganida amirning harakatsizligi va oʻgʻilni xiyonatda ayblagani uni jiddiy qaror qabul qilishga majbur etadi. Oʻgʻil esa kaltabin amaldorlar boshboshdoqliklariga chek qoʻyib, kuchli markazlashgan davlat tuzishga va bu yoʻlda, kerak boʻlsa, shahid boʻlishga ahd qiladi.

IKKI O'T ORASIDA

Shahzoda qilich yalangʻochlab, muhoraba maydoniga kirganida endi-

gina 20 yoshda edi. G'uzorga qaytib kelganidan soʻng katta oʻgʻilning atrofiga vatanparvarlik kayfiyatidagi kuchlar toʻplana boshlaydi. Shahrisabz begi Bobobek va Kitob begi Joʻrabek amirzodaning asosiy ittifoqchilaridan boʻldi. Bir paytlar Qoʻqon xonligida harbiy qoʻshin boshligʻi boʻlgan Siddiq Kenesarin (gozog yetakchilaridan Kenesari Qosimovning oʻgʻli - Sizdiq) ham vatanparvar kuchlar safida boʻldi. Shuningdek, Husaynbek, Abdulg'afforbek, Olloyor qorovulbegi, Toʻgʻaymurod eshikogʻaboshi kabi yetakchilar, bundan tashqari, amirlikdagi oʻzbek, qozoq, turkman, tojik kabi xalqlar namoyondalari Katta toʻraga oʻz sadoqatlarini izhor etdilar. Aholining deyarli barcha qatlami, jumladan ziyolilar, din ulamolariyu madrasa toliblari ham bu kurashda shahzoda tomonida turdi.

Abdumalik bir tarafdan amir, ikkinchi tarafdan rus qo'shinlari bilan bir necha marotaba toʻqnashadi. Ba'zida qoʻli baland kelsa, ba'zida mag'lubiyat alamini totadi. Rossiya mustamlakasiga va amir siyosatiga koʻnolmagan fidoyilar uni yagona rahbar sifatida koʻrdilar, unga ergashdilar. Amirzoda qisqa vaqt ichida amirlik hududining uchdan bir qismini oʻz nazoratiga olishga muvaffaq

Rossiyaning Turkiston mintaqasidagi ma'murlari Peterburgga yuborgan raportlarida amirning tobora xalq orasida obro'si tushib, katta o'g'ilning nufuzi ortib borayotganligi, bu ishga vaqtida aralashilmasa, koʻp oʻtmay bu imperiyaga qimmatga tushishi mumkinligi toʻgʻrisida yozgʻirganlarining o'zi Katta to'ra qobiliyatiga tan berganligi, undan jiddiy xavfsiraganligini anglatadi.

Amir Muzaffar Abdumalik ustiga qo'shin tortadi, ammo yengiladi. U rus generali Kaufmanga yordam soʻrab noma joʻnatadi. Nafaqat Buxoroda, balki Turkiston oʻlkasining boshqa yerlarida ham Katta toʻrani olqishlaydigan ovozlar yangray boshlagandi. Amirning yordam so'rab qilgan murojaati rus podshosi amaldorlari uchun ayni muddao boʻldi. Zamonaviy to'p va pulemyotlarga ega Chor qo'shini milliy ozodlik kuchlarini Qarshida tor-

TURKISTON FARZANDLARI -

ET VA TIRNOQ

Yuqorida ta'kidlanganidek, amir bor imkoniyatini toʻngʻich oʻgʻlining muvaffaqiyatini yoʻqqa chiqarishga, bu orqali uning xalq orasida tobora yuksalib borayotgan obroʻsiga putur yetkazishga sarflagan. Bunga erishdi ham. Kitob va Shahrisabz beklarini undan aynitdi. Katta toʻra esa yonida qolgan 600 chogʻlik odami bilan harakatini davom ettiraverdi. Qayta-qayta kuch toʻplab, dushmanga zarba beraverdi. Siddiq toʻra

og'ir damlarda shahzodaning yonida turganligi qozoq qardoshining yurt yukiga birdek yelka tutganligidan, oʻsha davrda bu oʻlka oʻzbek, qozoq, qirgʻiz, turkman va boshqa millatlar uchun birdek muqaddas sanalganidan nishona edi.

Ittifoqchilaridan - madad kuchlaridan kesib qoʻyilgan Abdumalik toʻra Xiva xoni, afg'on amiridan yordam soʻraydi. Ammo ular Rossiya bilan ziddiyatga borishdan choʻchib, taklifni rad etishadi. Keyinroq Qoshgʻarga boradi va bu yerda Yoqubbek vafotiga qadar uning huzurida boʻladi. Xorijda yurgan kezlarida ham bir lahza boʻlsada o'z maqsadlaridan voz kechmaydi. Uning ta'siridan qattiq qo'rqqan Rossiya imperiyasi Katta toʻraning oʻz yurtiga qaytib kelishiga jiddiy qarshilik koʻrsatadi.

Garchi Muzaffarning oʻnga yaqin oʻgʻillari orasidan beshinchi farzand Abdulahad valiahd etib tayinlangan va otasi vafotidan soʻng u amirlik taxtini egallagan boʻlsa ham, Katta toʻradan boʻlgan xavotir arigan emas. Katta to'ra 61 yoshida Peshovar shahrida vafot etadi. Abdumalikxon umrining oxirigacha yurt sogʻinchi, uni ozod koʻrish armoni bilan yashadi. Biroq o'sha davrdagi muhit, siyosiy vaziyat uning bu orzusini roʻyobga chiqarishga imkon bermadi.

Hamzabek TURDIYEV, jurnalist

"BUNDAY YAXSHI ODAM KAM BO'LADI"

insonning nafas olish apparati (oʻpka, yurak)ga, umuman nafas olishgʻa va qon yurishiga boʻlgʻon ta'siridir. Biz tan harakatlari qilib a'zolarimizni ishlattirganimizda ularga koʻprak havo, toʻgʻriroq aytganda havoning 5 dan bir boʻlagi boʻlgan "muvallid ul-hamuza" (kislorod) gʻozi (gazi) kerak boʻladir va buni esa biz oʻpkamiz orqali olamiz. Biz gancha koʻp tan harakati, ispurt qilsak, shuncha koʻp nafas olamiz. Bu esa bizning foydamizdir. Biz tomoshagʻa chiqib bir-ikki chaqirim yursak, nafas sof oʻzbek tili imkoniyatlari doirasida ugtirishga intiladi.

1928-yili sovet hukumati Bahovuddinga o'qish uchun stipendiya berishni toʻxtatadi. U mavjud vaziyatda turkistonlik talabalarning yetakchilari Ahmad Naim, Sattor Jabbor, Said Ali Xoʻjaga maslahat soladi. Ular tahsilni tugallash maqsadida mablag' topish imkoniyatlarini qidira boshlaydi. Shundan soʻng Ahmad Naim Polsha elchixonasiga borib, Bahovuddin Aminjonovga oʻqishini tugatishi uchun yordam soʻraydi. olishimiz odatdagidan ikki yarim misli Ular buni SSSRning Germaniyadagi

ortadir. Uzoqroq vaqt, bir, ikki soat yursak, to'rt-besh misli, agar tog'larga chiqsak, olti misli, tez chopsak, oʻn ikki misli ortadir... Yurish, chopish, togʻga chiqish kabi harakatlar bilan ixtiyorsiz koʻproq nafas olish oʻrniga, oʻzimiz uydan tashqariga chiqib qattiq-qattiq nafas olsog ham boʻladi... Oʻpkamiz kuchlik boʻlsa, har xil yomon kasalliklarning mikroʻblari (qurt) oʻpkamizga kirganda unda jon ola olmaydir va oʻpkamiz bu mikroʻblar bilan muvaffaqiyatlik sur'atda kurashadir. Bu kasalliklarning biri va eng yomoni tubirkuloʻz (sil)dir. Oʻpka kuchlik va sogʻ boʻlganida bu mikroʻblar hech narsa qila olmaydirlar va biz sogʻ qolamiz. Mana, tan harakatlari vujudni, oʻpkalarimizni sogʻlom qiladir, har xil kasallarga muqobala qilishda qurollangan boʻladir" ("Yer yuzi" jurnali, 18-son, 1927-yil 14-yanvar).

Yuqoridagi maqoladan yana bir narsani anglash mumkinki, Bahovuddin turkistonlik boshqa talabalar qatori ona tilini yot soʻzlardan ham imkon qadar himoya qilishga tirishadi. Maqolalariga baholiqudrat ruscha, nemischa yoki lotincha, umuman Ovro'pa so'zlarini kiritmaslikka harakat qiladi. Fikrini vakolatxonasidan yashirishga qaror qiladilar. Chunki bu paytda SSSR vakolatxonasi talabalarning hamma harakatlarini kuzatuvga olib, ularni ta'limni tugatmasdan qaytarib yuborish uchun barcha choralarni koʻrayotgan edi. Bahovuddin 1929-yil yanvar-fevral oylarida Varshavada boʻlib, Polsha hukumatidan yordam olishga erishadi. U quvonchli xabar bilan Berlinga keladi, biroq voqealardan xabar topgan sovet ma'murlari uni kuch bilan Vatanga qaytarib yuboradi. Bahovuddin 1931-yili O'rta Osiyo tibbiyot institutida o'qishni yakunlashi bilan Yaltadagi "Oʻzbekiston" sanatoriysiga yoʻllanma oladi.

1932-yildan "O'zbekiston" sanatoriysida bosh shifokor boʻlgan Bahovuddin oʻzining ilmi, rahbarlik salohiyati bilan butun jamoaning hurmatini qozonadi. 1935-yil oxirida Moskvaga ilmiy konferensiyaga borgan yosh olim Bahovuddin Aminjonov 1936-yilning fevralida sanatoriyga qaytadi. Biroq uning ortidan xat kelib, ishdan olinadi va Toshkentga yuboriladi. U Toshkentga kelib respublika silga qarshi kurashish dispanserida ish boshlaydi. Qisqa vaqtda bu jamoada ham katta hurmat qozonadi. Bahovuddin

endigina 33 yoshni qarshilaganida, ya'ni 1937-yil yanvar oyida uni sovet jallodlari yoʻqlab keladi...

Bahovuddin Aminjonov 1922–1929-yillarda Germaniya va Polshada oʻqigan, "Mustagil Turkiston" aksilsovet tashkilotining a'zosi, Polsha razvedkasiga josuslik maqsadida yollangan, degan tuhmatlar bilan qamoqqa olinadi. Ortidan turmush oʻrtogʻi Tanzila va uch yashar qizi Suriya qon yigʻlab qoladi.

Dastlabki soʻroqdanoq uning tahsilni tamomlash maqsadida pul topish uchun Polshaga borishi voqeasi zoʻr aksilsovet faoliyat sifatida koʻriladi. NKVD "ijodkor"lari tomonidan tayyorlangan soʻroq bayonnomasiga koʻra, "Mustaqil Turkiston" aksilsovet tashkiloti 1928-yoki 1929yil boshlarida talabalar Ahmad Naim, Said Ali Xoʻja, Sattor Jabbor, Ahmadjon Ibrohimov, Bahovuddin Aminjonov, Afzal Abusaidov tomonidan tuzilgan. Uning a'zolari majburiyatlarini Afzal Abusaidov aytib turgan va Sattor Jabbor o'z qo'li bilan yozib chiqqan. Tashkilot ustavi tayyor boʻlgach, barcha talabalarga yetkazilgan va ular oʻzlarini tashkilot a'zosi sifatida tan olib, o'z hayotini Vatan ozodligi uchun baxsh etishga qasam ichadilar.

So'roqlar davomida qahramonimizning Berlin shahri, Shyoneberg tumani, Xauptshtrasse koʻchasi, 96-uyda yashovchi Artur Merkshga qoʻngʻiroq qilgani, Germaniyada o'qiyotgan do'sti Afzal Abdusaidga xat yozgani, 1931-yili Sattor Jabbor Germaniyadan kelib, eng avval Bahovuddinning uyiga borgani kabi holatlar josuslik faoliyati sifatida talqin etiladi. Holbuki, Bahovuddin Said Ali Xoʻja, Ahmad Naim, Afzal Abdusaid bilan 1922–1925-yillari sugʻurta jamiyati rahbari Merkshning uyida ijarada turgan. Ular yillar davomida yaqin do'st bo'lib ketgan va Artur Merksh Bahovuddinga "uyingga eson-omon yetib borsang, albatta, qoʻngʻiroq qilib qoʻy", deb tayinlagani uchun bir marta sim qoqqan edi.

1937-yil 26-iyunda Bahovuddin Aminjonov Toshturma kasalxonasidan sobiq Ittifoq NKVD bosh komissari Yejov nomiga ariza yoʻllaydi. Unda hech bir aybi yoʻq holda qamoqqa olingani, tergovlar noqonuniy tarzda, toʻliq zulm ostida olib borilganini yozadi. 1937-yil 29-apreldan buyon tuberkulyozning o'ta og'ir formasi bilan kasallanib, ikki oydan buyon turma kasalxonasida yotgani, bu yerda kun sayin o'limi yaqinlashayotganini ma'lum qiladi. U yoshligi va kelajakda vatan uchun xizmat qilishi mumkinligini, oʻzining tibbiyot

xodimi ekanini aytib, tubdispanserda davolanishga ruxsat soʻraydi. Turma kasalxonasida hech bir sharoit yoʻqligini, na vrach, na dori borligini aytadi. Afsuski, yolvorishlar havoga ketib, ariza hech joyga chiqmasdan ishga tikiladi, xolos.

1938-yil 9-oktyabr. Bahovuddin Aminjonov O'zSSR Jinoyat kodeksining bir gator moddalari bilan – Vatanga xiyonat, harbiy va davlat sirlarini sotish, josuslik (57-modda), qurolli qoʻzgʻolonga harakat (58-modda), sovet davlatiga qarshi terakt (64-modda) va aksilinqilobiy tashkilotga a'zolikda (67-modda) aybdor deb topilib, unga nisbatan oliy jazo tayinlanadi va qabih hukm oʻsha kuniyoq ijro etiladi.

Keyinchalik Bahovuddin Aminjonov ishi uning turmush oʻrtogʻi Tanzila Ismoilovnaning arizasi asosida 1961-yil 9-yanvar kuni qayta koʻrib chiqiladi. Bu paytda Samargand shahridagi fabrikada ishlayotgan Tanzila Ismoilovna soʻrogqa chaqiriladi. U 1932-1936-yillarda eri bilan Yaltada yashagani, NKVD xodimlari tomonidan 1937-yil yanvarda erining qamoqqa olingani va oradan 9 oy o'tgach uni ham qamashganini, hech bir aybi va sababi koʻrsatilmagan holda 18 oy davomida hibsda saqlashganini aytadi. "Biror marta so'roq-savol boʻlmadi, faqat uzoqdan ikki marta meni Bahovuddinga koʻrsatishdi, ammo soʻzlashishga imkon berishmadi. Keyin qamoqdan chiqarib yuborishdi", deydi. Bu sovet tergovchilarining ayblanuvchilar kerakli bayonnomalarga imzo chekishi uchun qo'llagan "samarali" usuli edi. Bahovuddin Aminjonov haqida "u o'ta ilmli, vijdonli va madaniyatli inson edi. Uning halolligi haqida barcha tanishlaridan soʻranglar, axir, ular orasida tiriklari bor-ku!" deb yozadi qahramonimizning ayoli.

1961-yil 17-yanvar kuni soʻroqda respublika silga qarshi kurashish dispanserining direktori, tibbiyot fanlari doktori, professor Shokir Alimov shunday deydi: "1936-37-yillarda Respublika tubdispanserida ordinaturada boʻlgan edim. Bahovuddinni oʻshanda koʻrganman. Men bunday bilimdon, mas'uliyatli, talabchan, g'ayratli va mehribon insonni hech qachon uchratmaganman. U qisqa vaqtda butun jamoaning hurmatini qozonib ulgurgan edi. Bunday yaxshi odam kam boʻladi".

1961-yil 18-aprel kuni sobiq Ittifoq Oliy sudi harbiy kollegiyasi Bahovuddin Aminjonovni asossiz ayblangan deb topib, o'sha yilning 26-iyulida to'liq ogladi.

Bahrom IRZAYEV

QURBONLARI

(Davomi. Boshlanishi o'tgan sonlarda).

Muhitdin Husainov – 1907-yili Qoʻqon shahrida tugʻilgan. 1921-yilda komsomol a'zosi bo'lgan. Qo'qon shahridagi okrug sovet va partiya maktabida oʻqigan. Jadidlarning "Botir gapchilar" tashkiloti faoliyatida qatnashganlikda, uning topshirig'i bilan yangi sho'balar tashkil etganlikda va unga rahbarlik qilganlikda ayblangan. 1931-yil 25-aprelda OGPU kollegiyasi RSFSR Jinoyat kodeksining 58-moddasi 4- va 10-bandlari bilan uni 5 yil muddatga konslagerga hukm qilgan.

Sa'dulla qori Shomuhammedov -1892-yili Toshkent shahrida tugʻilgan. Chakana savdo bilan shugʻullangan. 1929-yil 12-noyabrda hibsga olingan. "Milliy istiglol"ning targ'ibot guruhida faol ishtirok etganlikda ayblangan. 1931-yil 25-aprelda RSFSR Jinoyat kodeksining 58-moddasi 10-bandi bilan OGPU kollegiyasi uni 3 yil muddatga konslagerga yuborgan. 1989-yil 29-martda reabilitatsiya qilingan.

Xayrulla qori Shomuhammedov - 1890-yili Toshkent shahrida tugʻilgan. Toshkent shahridagi oʻzbek maktablarida oʻqituvchilik qilgan. 1929-yil 6-noyabrda hibsga olingan. "Milliy istiqlol" askilinqilobiy tashkiloti g'oyalarini targ'ib etishda ayblangan. RSFSR Jinoyat kodeksining 58-moddasi 10-bandi bilan aybdor deb topilib, 1931-yil 25-aprelda OGPU kollegiyasi tomonidan 3 yil konslagerga hukm etilgan. 1989-yil 29-martda reabilitatsiya qilingan.

Najmiddin Sherahmedov - 1900yili Toshkent shahrida tugʻilgan. Hibsga olingunga qadar aniq mashgʻuloti boʻlmagan. 1929-yil 6-noyabrda qamoqqa olingan. "Milliy ittihod"ning a'zosi boʻlib, Afgʻoniston konsulligi orqali savdogarlar orqali muhojirlar uchun pul yuborganlikda, Berlin shahridagi sovetlarga qarshi oʻquvchilardan tashkil topgan kolonnani qoʻllab-quvvatlaganlikda aybdor deb topilgan. RSFSR Jinoyat kodeksining 58-moddasi 3va 4-bandlari bilan ayblanib, 1931yil 25-aprelda OGPU kollegiyasi tomonidan otuvga hukm etilgan. 1989yili 28-martda reabilitatsiya qilingan.

G'ulom Ikromov – 1884-yili Toshkent shahrida tugʻilgan. Oʻzbekiston Kompartiyasining sobiq a'zosi. Hunarmandchilik sanoat uyushmasi raisi bo'lgan. 1930yil 17-iyunda qamoqqa olingan. Avvalda Toshkent "Uchligi" va bir vaqtning oʻzida O'zKompartiya a'zosi bo'la turib, "Milliy istiqlol" faoliyatiga rahbarlik qilganligi arxiv hujjatlarida qayd etilgan. Munavvar qori Abdurashidxonov bilan bogʻlanishga uringanlikda, Afg'oniston konsulligi bilan aloqa oʻrnatganlikda, mazkur kollektorlarga tashkilotning moliyaviy resurslarini hal qilish maqsadida oʻzi mas'ul bo'lgan mehmon uyidan boshpana berishga rozi boʻlganlikda ayblanib, RSFSR Jinoyat kodeksining 58-moddasi 3-, 4-, 6-bandlariga asoslanib, 1931-yil 25-aprelda OGPU kollegiyasi tomonidan otuvga hukm etilgan.

Ibod qori Umarxoʻjayev – 1879-yili Toshkent shahrida tugʻilgan. 1919-yilgacha gazlama sotish bilan shugʻullangan. 1919-1921-yillari sovet idoralarida xizmat qilgan. 1930-yil 3-noyabrda hibsga olingan. Tergovda Tangriqul hoji Maqsudovning koʻrsatmasi boʻyicha Ibod qori 1919-yili Xalq maorifi boʻlimida, Ulugʻbek nomli maktabda ish yurituvchi mudir lavozimida ishlagan. "Milliy ittihod" tashkilotiga moliyaviy yordam berganlikda ayblanib, 1931-yil 3-noyabrda OGPU Siyosiy vakilligi orqali 3 yil muddatga Gʻarbiy Sibirga surgun etilgan. 1989-yili 20-noyabrda reabilitatsiya qilingan.

> Rustambek SHAMSUTDINOV, tarix fanlari doktori, professor Azizbek MAHKAMOV, tarix fanlari boʻyicha falsafa doktori Nigoraxon AKBAROVA, tadqiqotchi

(Davomi kelgusi sonda).

TOMOSHA

OSH LAGANDAY BO'LAYLIK

O'tgan shanba bozorladim. Eh-he, hammayogʻ obod. Madrasani shundogʻ biqinida rasta-rasta baraka. Yetti qavat hasip ustidagi kuydirilgan kalla barra-barra koʻkatni iskab yotibdi. Tagʻin qator-qator olmayu ananas, mayiz-u marjumak, bodrogʻ-u qovurdoq. Buyogʻi roʻzamasmi, dona-dona xurmo, paqir-paqir nisholda, uyumuyum talgon, togʻora-togʻora sumalag-u holvaytar. Nariroqda soʻqoqlik kennoyi mador somsa sotyapti. Xullas, hammasidan choʻqib-choʻqib, oʻzimga 25 soʻmlik iftorlik yasadim.

Gulzor koʻcha oralab, shundogʻ katta yoʻlga chiqayotib qarasam, tumonat odam. Biror nima tekin tarqatilayotgan boʻlsa, quruq qolmay deb (aytib boʻlmaydi-da, mohi ramazonda savobtalab koʻpayadi) menam yelkalar aro kalla sugdim. Yopiray, teatrga shuncha navbat?! Chamalab koʻrsam, ogʻiz ocharga hali ikki soat bor. Yemaqim oʻzimda. Ermak bo'pgolar dedim-da, qo'y terisini yopingan boʻridekkina boʻlib, chiptachilardan shippa o'tib oldim. Yoqmasa, chiqib ketishga, aldab nima qildim, juda bo'lmay ketsa, kavsh qaytarib oʻtirishga qulayroq joy topdim-da, cho'kdim. Avvalo, hali olganim issiqqina koʻksomsani qornimga, shundoqqina oshqozon ustiga qoʻydim. "Ha" degan tuyaga mador. Hidiga ovunib tursin. Buyogʻi ma'naviy ozuqa olamiz. Ana, boshlandi, chamamda. Chiroqlar o'chdi. Bir kampir sahnaga chiqdi. Qoʻlida polyuvgich. Ishlaganday boʻlib yuribdi. Obbo, namuncha enasidan adashgan qoʻziday u yoqdan bu yoqqa oʻtib qaytmasa bular?! O'tirsa-chi?!

Bir payt yelkamdan bittasi turtyapti. Yoshgina yigit, yonida baytaliyam bor. "Amaki, bu bizni joyimiz edi. Turasizmi?" "Yoʻq, oʻzimniki! Birinchi kelgan birinchi oʻtiradi!" Shivir-shivirni hushyorvoylardan biri eshitib, darrov tepamga keldi: "Amaki, biletizzi ko'rsating".

Yoʻq narsani qanday koʻrsatayin? Kalovlanib goldim: "U, haligi, obbo, gayerga qoʻydim ekan-a..." Qoʻlga tushdim-ov... Hushyorvoy tag'in nigtadi: "Bulani biletida shu joy ko'rsatilgan. Oʻzizniki qayerda?"

Jadid

Sahnada shovqin-suron! Tomosha avjida! Endi nima qildim? Boshqa bo'shroq joyga o'tarman, desam ham chiptangni koʻrsat, u joyni egasi kepgolsa, yana ovora boʻlamiz, deyishdi. Oʻzi odamlarda madaniyat golmadi. Na uyat, na andisha bor. Bezrayib qarab turishini-chi? Yoshi ulugʻ odam ekan, kel endi shunga joy beray demaydi. Ha, chipta obsan, obsan, a, mundog', parosatni ishlatib. ertarog kelmavsanmi?! Tagʻin tinchgina koʻrib oʻtirgan kishini bezovta gilib balo bormi? Yoʻq, hushyorvoy koʻnmadi. Topib olgani bitta gap: "Bilet!"

lloj qolmagach, oʻzimdan oqil-u ulamo "yasab" gerdaydim: "Hoy, menga qara, baraka topgur, meni

taniyapsanmi, men shu teatrni kattasini amakisini qo'shnisi bo'laman!" Uyam bo'sh kelmadi: "Menga desa, Raj Kapurni radno'y bojasi bo'lmaysizmi, biletni ko'rsating! Nima, shunda odam bu yerda garta o'ynagani kelganmi? Aktyo'rlarniyam bola-chagasi bor. Bizam makkapoyada so'ppayib turgan kastmshimli chahorcho'pmasmiz. Ishlayap-

Oxiri, bo'lmadi. Kassaga borsam, berk. Qaytdim. Bir koʻnglim qoʻy, tomosha koʻrmay yurgan joyingmi, tinchgina uyga sura qol, dedi. Ammo menam uloq ayirmasdan qaytmaydigan eski dallollardanman. Kirdingmi, bas, ortga voʻl voʻg! Qaytib, "Kassiring yo'g'akan. Qo'y, shuni koʻrib ketavin", dedim murosa bilan, Koʻnmadi, Shartta 25 soʻmni sanab, "bor baraka" qilib, qo'liga shappatlavordim. Chap koʻzimni gisib, "Kechki bozor, Toy!" deb qoʻydim. Kirgizvordi.

Tomosha avjida! Qiyqiriq, hushtak! Ikki bekorchixo'ja bir ko'zi shaxmat taxtasida, bir koʻzi olmakesak terib, "ot keldi, ot ketdi" qip oʻtiribdi. U yondan bu yonga yoʻrgʻalayotgan tannoz Kotibaxon ham oʻyinga suyagi yoʻqmi, jigarsoʻxtalar yuragiga o't yoqib, "Yutganga pamil choy, yutqizganga voy-voy" deb goshini bilanglatadi. Ishqilib, shaxmat zo'r narsa! Vaqt qanday vonboshlab, qosh qorayganini bilmay qolasan. Vaqtida bizam rosa surganmiz!

Aktyoʻrlar ichida men tengi birovi bor ekan. Qoʻqqis kaftini karnay qilib, "Bugun osh bor!" deb bo'kirib golsa boʻladimi? Sapchib oʻrnimdan turibman! Esim gursin. Jamoliddin jo'ram oshga aytuvdi-ya! Bugun edi! Qanday unutdim! Nima jin urdi meni! Shu payt, qorin oʻlgur bir burab oldi-yu.

Sahnada beshta atlas qiyiq tang'igan chaqqon yigitchalar paydo boʻlib, shamollatish quvuridan

uzatilayotgan oshli laganlarni qo'lma-qo'l qila ketdi. Balli, ijodkor, topibsan! Baraka top! Osh oʻzbekka havodek zarur! Voy, mana bularni palov ortidan yugurishini-i! Koʻzini gara, koʻzini! Hah, balli san'atkor, chertib aytibsan! Bir kun bizni osh o'ldiradi! Hammamiz osh solinadigan lagandekmiz. Qancha boʻlsa, sig'diramiz. Ammo kengmasmiz. Boshqalarga kengmasmiz. Faqat osh uchun maxsus yaralganmiz. Obbo, yana birov yelkamdan turtyapti-ku. Tag'in o'sha hushyorvov. Burnimga allagandav gogʻozni tiqishtiryapti. "Nima bu?" "Biletingiz. Mana bunisi chek. Salomat bo'ling." Voy, hushyorvoy-e! Savilgina rostmanasiga ishlarkan. Men cho'ntakka urib ketdimi deb turgandim. Qoyil, shunaqa odamlar haliyam bormi-ye?! Otangga balli!

Bir paytlar bizni Tangatopdi molbozoriga bir qirriq direktr boʻlib, "Halol ishla, to'g'ri yur, birovni haqini yema", deb enka-tinkamizni quritgan edi. Oʻziyam oqsim tekkan buzovday qoqsuyak, pichoqqa ilinmaydigan zotidan ekan, gistirsang, dikonglab, shoxlab qolguday... Haqiqat bor, chillasi chiqmasdan qiya bo'pketdi. Hisobli dunyo-da!

Omale, manov tomosha mazza boʻldi. Boʻyni qashlangan toʻqliday miriqdim. Ochigʻi, ochligimni unutdim. Chunki kallam toʻydi. Koʻnglim to'q bo'ldi. Vaqti yetib qolgan ekan, bir tishlam koʻksomsa, bir hoʻplam suv bilan ogʻiz ochdim. Shugina to'ydirdi. Qolgani qoldi. O'zi 25 so'm emas, 10 so'mga to'yar gornim borakan. Lekin bir nimaga govil golmadim. Sanab chiqsang, 25 kishi ishlaydigan bir sahna asari uchun 25 so'm to'ladim. Har biriga bir soʻmdan. Bir gorin toʻvishi 25 soʻmdan gimmatga tushadi.

Nafsilamrini aytsam, anov nusxa bekor chipta-chekni tiqishtirdi. Bovujud o'z pulimga sotib olgandek bo'pgoldim. Pattasiz koʻrganga nima vetsin! Nachora, tekin tomoshaga ishqivoz xalqmiz-da!

Bobogand QO'CHQOR

Shunday bir xalq termasi bor: Tuyalar yurar matovga, Kiyiklar yurar qatovga. Shu baytdagi qatov soʻzining <mark>izidan tus</mark>hib, koʻp narsalarni bilib oldim.

O'zbekiston xalq baxshisi Abdinazar baxshiga telefon qilib, shu termadagi qatov soʻzi haqida soʻradim. Baxshi bobo aytdiki, qatov - bu togʻning qat-qat boʻlib qatlanib ketgan joylari. Togʻ balandlagan sari unda shunday qat-qat qatlam koʻpayadi. Kiyiklar koʻproq toshdan toshga sakrab qatovda yuradi. Bunga sabab, kiyikning kushandasi - boʻri qatovda yurishga qiynaladi, kiyikni ovlay olmaydi.

Qatovni qot ham deyishadi. Xalq termasida shunday gap bor:

Yigitlar yurar ot bilan, Kiyiklar yurar qot bilan.

Tuyalar yurar matovda degan misraning ham o'z ma'nosi bor. Tuyalarni ip bilan bir-biriga matab bogʻlash matov deyiladi. Tuyalarni ingichkaroq ip bilan matasangiz ham ular tartibni buzmay, bir-biriga matalib, izma-iz ergashib ketaveradi, matovni har tomonga tortqilashmaydi. Bu borada tuyalarda qat'iy tartib bor. Boshqa jonivorlarda bunday emas, ularni galin argon bilan matasangiz ham har tomonga tortqilashib, tartibni buzishga harakat qilishadi. Tuyalar azaldan karvon boʻlib yurgani uchun bu intizom ularning qoniga singib ketgandir. Tuyalar matovda yurishning foydasini biladilar, shunday holda ular karvonda adashmaydilar, ortda qolib ketmaydilar.

Qashqadaryoda Qamashi tomonlarda Qatov degan togʻ ham bor. Bu baland tog' ham qat-qat bo'lib gatlanib turadi. Qarangki, oʻzbek xalq termalarida kelgan bu so'z, hatto mamlakatimizda bir togʻning nomi boʻlgan bu soʻz "Oʻzbek tilining izohli lugʻati"ga kirmay qolgan.

Eshqobil SHUKUR

Men bu postni uzoq mulohazalardan soʻng yozmoqdaman. Aytiladigan barcha fikrlar shartli.

Bugun hech kimni befarg goldirmayotgan urush tagida o'zaro nafrat yotibdi. Faqat ukrainlar bilan ruslar oʻrtasida emas, yana koʻplab tomonlar oʻrtasida. Tarix koʻrsatadiki, bunday urush kamdan kam yarash bilan tugaydi, koʻpincha nafratni kuchaytiradi, alamga aylantiradi. Harbiy toʻqnashuvlar vaqtincha toʻxtasa ham, tomonlar o'rtasida taranglik payti kelishi bilan alam olish uchun tayyorlanish tarzida davom etadi, bu esa arzon tadbir boʻlmagani uchun xalqdagi boshqa tarafga nisbatan nafratni kuchaytirishga zo'r beriladi. Qarabsizki, dardga davo oʻrniga zahar qoʻshish boʻladi.

O'zaro nafrat va alam ongni ko'r giladi, aglni o'tmaslashtiradi. Bu jihatdan Rossiya-Ukraina urushi davomiyligi boʻyicha Isroil-Falastin mojarosining Yevropa variantiga aylanishi mumkin. Fagat, ikkinchisi lokal xarakterda davom etayotgan boʻlsa, birinchisi global oqibatlar keltirib chiqarishi tayin (Alloh asrasin). Chunki dunyo bozorida g'alla eksportida Rossiya bilan Ukrainaning birgalikdagi ulushi 50 foizga yetadi deyilmoqdaki, bu urush siyosiy oqibatlardan tashqari hozir koʻpchilikning hatto xayoliga ham kelmayotgan muammolar, yangidan yangi mojarolar keltirib chiqaradi. Albatta, bu ikki birodar xalqni bir-biriga gijgijlaganlar och qolmaydi. Ammo shunday ham arang non topib yeyayotgan qanchadan qancha xalqlarning ahvoli nima boʻladi?

Alloh insof bersin. Xulosalar:

1. Dunyoga hukmronlik qilish da'vosini qiluvchi davlatlar o'z ishtahalarini tiyish payti keldi. Ixtilof, g'ayirlik ildiziga bolta urish, kelajagining tagiga siyosatidan tinchlik, barqarorlik, oʻzaro hamkorlik siyosati tomon yuz burish, xudbinlikdan nekbinlik ustun davrni boshlash kerak.

2. Markaziy Osiyo respublikalarini bir-biriga gijgijlash, ularning oʻzaro munosabatini Falastin-Isroil, bugungi Rossiya-Ukraina munosabatlariga aylantirishga orzumand kuchlar o'z qitmirligidan voz kechishiga ishonish qiyin, ammo Markaziy Osiyo davlatlarining rahbarlari, siyosatchilari, ziyolilari hushyor boʻlishlari, zigʻircha boʻlsin mojaro chiqishiga aslo yoʻl qoʻymasliklari, har qanday nizoning oldini olish uchun kurashishlari shart.

3. XXI asr, ming afsuslar boʻlsinki, XX asrdan ham battar serurush, sermojaro boʻladiganga oʻxshayapti. Bunday sharoitda xalqimizning birligi, yakdilligini ta'minlash - ichki siyosatning bosh maqsadi, prinsipiga aylanishi kerak. Faqat bu prinsip kambagʻalga qay darajada taalluqli boʻlsa, boy-u badavlatlarga yuz marta koʻproq taalluqli ekanligini anglash va shuni hisobga olib ish yuritish lozim. Har bir pora olish akti, har bir korrupsion imzo, har bir o'z lavozimini suiiste'mol gilish holati, har bir zoʻravonlik Oʻzbekistonning buguniga qarata otilgan oʻq, ertasining suv quyish deya baholanishi kerak.

Mamlakatning birligi, yakdilligini ta'minlashning bosh omili - bu o'ta boylar bilan oʻta kambagʻallar oʻrtasidagi jarlikka barham berish. Busiz barcha tadbir-u tashviq-u targʻibot samarasiz, hatto aks natija beradi.

4. Internetning o'zbek tilidagi segmentida ziddiyat haddan ziyod ko'p. Achinarlisi, ziyolilar oʻrtasida ham. O'ylab ko'raylik, millatdoshlarim, bu nimaga xizmat qiladi? Albatta, tanqid kerak, albatta qarama-qarshi fikrlar boʻlishi tabiiy. Ammo fikrlar, gaplar millat birligiga raxna solmaydigan tarzda bildirilishi lozim. Kimki haqoratdan oʻzini tiya olmayaptimi, u hamisha nohaq, hatto shayton vasvasasi ta'sirida qolgani

Qudratli va odil Alloh taolo ezgu niyatlilarga madadkor boʻlsin.

> Abdulla A'ZAM, Facebook

"Jadid" gazetasi jamoasi va muassislari tahririyat hisobchisi Bahodir Ahmadjonovga bobosi

Ahmadjon ota HOJIAHMEDOV vafoti munosabati bilan chuqur ta'ziya bildiradi.

Muassislar:

O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI

RESPUBLIKA MA'NAVIYAT VA MA'RIFAT MARKAZI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI **FANLAR AKADEMIYASI**

MILLIY MASS-MEDIANI QO'LLAB-QUVVATLASH **VA RIVOJLANTIRISH** JAMOAT FONDI

Bosh muharrir:

JAMOAT FONDI

Mas'ul kotib: Shuhrat Azizov

Iqbol Mirzo

Navbatchi muharrir: Shavkat Bobomurodov

> Sahifalovchilar: Erkin Yodgorov Nigora Tosheva

Muallif fikri tahririyat fikri bilan mos kelmasligi mumkin.

Tahririyatga yuborilgan maqolalar muallifga qaytarilmaydi va ular yuzasidan izoh berilmaydi...

Gazeta 2023-yil 26-dekabrda Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 195115 ragam bilan roʻyxatga olingan.

Kirill yozuvidagi adadi - 8 317 Lotin yozuvidagi adadi - 12 627 Media kuzatuvchilar - 39 701 Buyurtma: G – 340. Hajmi: 4 bosma taboq, A2. Nashr koʻrsatkichi – 222. Tashkilotlar uchun - 223. 123456

Manzilimiz: Toshkent shahri,

Shayxontohur tumani, Navoiy ko'chasi, 69-uy Telefonlar:

Qabulxona: (71) 203-24-20 Devonxona: (97) 745-03-69 jadidgzt@mail.ru (71) 203-24-17 Jadid_gazetasi@exat.uz

"Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi.

Bosmaxona manzili: Toshkent shahri, Buyuk Turon koʻchasi, 41-uy

Bosishga topshirish vaqti: 21:00 Bosishga topshirildi: 21:10 Sotuvda narxi erkin.

